ધાતુ રસાયણ સંગ્રહ.

આ પુસ્તક

વૈદ્ય તથા સર્વ લોકોને ઉપયોગ સારૂ

અનુભવ લઈને

વૈદ્ય નાના જયશંકર

એઓએ બનાવ્યું

અને તે

મુંબઈ મધ્યે

જગદીશ્વર છાપખાનામાં

છપાવ્યું છે.

સંવત્ ૧૯૪૧.

કિંમત ૩ ॥.

प्रस्तावना.

अंग्रेजी वैद्यनो उदय थतां आपणु देशी वैद्य तद्दन अस्त पामी गयुं छे, तेनु जई कारण जोतां मात्र आणशान छे.

वैद्यनुं थोडुं घणुं ज्ञान मळ्युं एटले वैद्य बनी जवाय छे तेथी कोईने गुण आवतो नथी. अने उलटी लोकोनी तेना उपरथी एटली तो आस्था उठी जाय छे के, कोई अनुभवी वैद्यनो पण विश्वास करतां एम कहे छे के धातु अथवा रसायण आपशे तो उलटुं नुकसान थशे. पण एम नथी धातु तथा रसायण सारा अनुभवीना हाथथी बनेला होय अने तेना फरमाव्या प्रमाणे पथ्य वगेरे पाळ्या होय तो कांई दाहाडो पण अवगुण करनार नथी. माटे आ ग्रंथ मध्ये धातु तथा रसायण करवानी क्रिया, तेमनो रोगानुसार उपयोग तथा पथ्य वगेरे करवे एवी रीते समावेला छे के कोईपण वैद्य होय

अथवा नहीं) ए ग्रंथने वांचशे के तरत तेनी खुबीथी वाकेफ थशे. आ नाहानुं सरखुं पुस्तक रचीने प्रसिध्ध करवानो मात्र मारो हेतु एज छे के, देशी वैद्यनो उदय थाय. ग्रंथ छपावीने प्रसिध्ध करवानो आ माहारो पहेलोज वारनो उद्योग छे तेथी भुलो थई हशे. पण गुणग्राहक लोको आ ग्रंथनो उपयोग अने तेनी खुबी तरफ ध्यान आपीने माहारी भुलो सुधारीने वांचशो एज माहारी विनंती छे.

ग्रंथकर्त्ता.

अनुक्रमणिका.

धातुरसायणसंग्रह.

श्रीगणेशायनमः

सोनुं, रुपूं, तांबूं, पीतण, सीसुं, कलई, लोह तथा पोलाद, आ सात धातु कहे छे; तेनुं मारण तथा शोधन सरवे जणावयुं छुं.

सोनानी मात्रा करवानी क्रिया.

सोनानां बारीक चूर्ण एक भाग, शुध्ध करेलो पारो बे भाग एना लींबुना रसमां खल करवो पछी गोलो करवो. ते गोलाना समभाग आंबलसारो गंधक लेवो ते शोधीने बारीक करवो पछी माटीमा बे कोडीआं लावीने तेमांथी एकमां गंधक अरधो भरवो पछी पेलो गोलो मुकवो. ते ऊपर पाछो अरधो गंधक मुकीने संपुट करवो. सारी रीते हवा न आवे तेवी रीते कपडमाटी करवी. पछी जरा सुकाय तारे गजपुटनी आंच देवी. पो-

२८ सुधी भटीमां रेहेवा देवुं पछी बाहार काढवुं. फरीने एज रीते लींबुना रसमां तथा गंधकमां संपुट करीने गजपुट देवो. एवी रीते घणीदवार भटीमां नाखीने सोनानी मात्रा सारी थाय छे.

बीजी रीत - सोनानो रस करवो तेमां सोरमां भाग सीसुं नाखवुं तेनुं चूर्ण करवुं पछी लींबुना रसमां खल करवो तेनो एक गोळो करवो. पछी तेना सम भाग शुध्ध गंधक लेईने वाटीने संपुटमां नाखवो ने वचे पेलो गोळो मुकवो. पछी सारी रीते कापडमाटी करवीने गजपुट देवो तेथी मात्रा थासे. ए प्रमाणे सात पुट देवा पछी मात्रा शुध्ध थाय.

त्रीजी रीत - पारो, गंधक सम भाग लेईने कांचनवृक्षनी छालना रसमां तेनो खल करवो. पछी काजलीना सम भाग सोनाना पतरां करीने ते पतराने काजलीनो लेप करवो. पछी कांचन वृ-

કેસની છાલનો કલ્ક કરવો તેના જે કુલડાં કરવાં તે-
માંથી એકમાં તે પતરા ભરવાં ઊપર બીજું કુલડું
ઢાંકવું. સારી રીતે અંદર હવા ન જાય તેવો એક ગો-
ળો કરવો તે ગોળાને માટીના કોડીઆના સંપુટમાં
ભરીને ઊપર કપડમાટી કરવી. પછી ગજપુટ અ-
ગ્ની દેવો. આવી રીતે ત્રણ ગજપુટ દેવાં તેથી સો-
નાની માત્રા શુધ્ધ થાય છે ફરીને જીવતી થાશે ન-
હીં. એ સરવે રોગોના ઊપયોગી છે.

ચોથી રીત- સોનાની તાર લેઈને મેથી
રેશમ વા સુતર જે હોય તે બાળીને શુધ્ધ તાર કર-
વી. તે તારના સમભાગ નાગલા કુધેલીના પાનનો
રસ કાઢવો. પછી માટીના બે સકોરાં લેઈને તેમાં-
થી એકમાં રસ ભરવો ને તેમાં પેલી તાર મુકવી
તેના ઊપર રસ નાખવો તેના ઊપર વડાગરં મીઠું
એ બેઉ જેટલું નાખવું. પછી તે બીજું કોડીયું ઊ-
પર ઢાંકીને સંપુટ [illegible] ને ગજપુટ દેવો. એવી રી-

ते सात पुट देवां तेथी शुध्ध मात्रा थाय छे. ते करीने लुवसे नही. उत्तम छे.

रूपानी मात्रानी क्रिया.

अेक भाग हरताल लेईने लींबुना रसमां अेक पोहोर सुधी जल करवो. पछी ते हरतालथी त्रण भाग रूपुं लेईने तेना पत्रा करीने ते हरताल ते पतरां उपर लेप करवो. पछी संपुटमां घालीने सारी रीते कपडमाटी करवी. पछी गजपुट देवुं. तेवी रीते पण दश वेरा लटी करीने पुट देवुं तेथी रूपानी मात्रा शुध्ध थासे.

बीजी रीत— अेक भाग सोनामुखीनुं झीणुं चूर्ण करीने निर्गुंडीना रसमां अेक पोहोर सुधी जल करवो. पछी ते सोनामुखीथी त्रण भाग रूपाना पतरा करीने ते उपर ते सोनामुखीना कल्कनो लेप करवो. पछी बे कोडीआना संपुटमां घालीने कपडमाटी घणी मजबुत करवी तेने गजपुटनी आंच आपवी.

एवी रीते आंच पणइचार आपवी तेथी रूपानी-
मात्रा शुध्ध थाशे करीने जवसे नहीं.

त्रीजीरीत - शुध्ध रूपुं लेईने तेना जारीक कक-
डा एक वालना जे करवा ते टीपीने थोडा थोडा थ-
पटा करवा. ते एक भाग, अनभो एक भाग, पीप-
रानी छालनुं चूर्ण एक भाग ए सरवे एकठां करी-
ने लुगडामां पाथरवां. पछी जेम नवारावावे तेम रू-
पाना कटका मूकवा उपर पेलुं चूर्ण नाखवुं. पछी ते-
ने नरवीने लेशु न थाय एवी रीते एक गोळो क-
रवो पछी तेना उपर लुगडां सुमारे साठथी ते सी-
तेर पड थाय तां सुधी वेटवां. पछी दशाथी ते प-
न्नर छाणा मुकीने अगनी देवो एवी रीते सात
आंच आपवी. पछी वाटीने गायना दुधमां जल
करीने छायामां सुकववुं पछी जकरीना दुधमां सु-
कववुं. एवी रीते एकेका दुधमां सात सात फेरा सु-
कवीए तो शुध्ध मात्रा थाय छे अकसीर थाय छे.

तांबानी मात्रा करवानी क्रिया.

तांबाना बारीक पत्रा करीने लींबुना रसमां जल करवो. पछी हलका हलका अग्नीमां त्रण दिवस सुधी सेववो ने रस नाखवो एवी रीते त्रण दिवस करवुं. पछी तेनो चोथो भाग पारो लईने ते पत्रा वा लींबुना रसने पारो एक पोहोर जल करवो. पछी ते पतरां बाहार काढीने तेनाथी चार गणो गंधक नाखवो ने जल करवो. तेनो पतरांऊपर लेप करवो ने रस सुकाय तो बीजो नाखवो तेनो एक गोळो करवो. पछी मीनाक्षी तथा थुका तथा पुनर्नवा आ त्रणमांथी जे मळे ते लईने कल्क करीने ते गोळाऊपर सारी एक आंगळ लेप करीने मजबुत करवो. पछी एक मजबुत माटलुं लईने तेमां ते गोळो मुकवो ने ऊपर गोळाजेवडुं संकोरुं ढांकवुं. पछी ते माटलाना कान सुधी रेती भरी चारीने भरवी. पछी राखने मीठुं पाणीमां पलारीने ते माटलाना-

ભાંજે કપડથી લેપ કરવો વા મુસ કરવી. પછી તે માટલું ચુલા ઉપર ચઢાવવું ને મધ્યમ અગ્ની ચાર પોહોર દેવો. પછી ટાઢુ થાય એટલે તે ગોલો બાહાર કાઢવો ને સુરણના રસમાં એક દિવસ ખલ કરવો તેનો ગોળો કરવો તેથી અરધો ગંધક લેઈને ઘીમાં ખલ કરીને તેને તે ગોલાઉપર લેપ કરવો. પછી સંપુટમાં ઘાલીને ઉપર ઘણી મજબુતીથી કાપડ માટી કરવી. પછી અડઈઆં છાણાનો ગજપુટ દેવો ને ટાઢું થાય ત્યારે કાઢવું તે તાંબાની માત્રા ઘણી સારી થાય છે ગુણ દેનારી છે. કોઈ તાંબાની માત્રા જાય તો ઉલટી થાય છે વા ફેર થાય છે પણ-આવી રીતે કરે તો કાંઈ થાવાનું નહીં ને વળી ઘણો ગુણ આપનારી છે.

બીજી રીત – તાંબાનો પઈસો વા પઈસા જેટલું બકું પત્રું લેઈને તેને થુવેરના રસમાં તાંબાના જેટલો ગંધક નાખીને તે પતરાંને દેવતામાં નાખીને

સાલ કરવાં ને તે કુવેરના રસમાં નાજવા એવી રીતે એકસો પુટ દેવાં. પછી મુળાનો રસમાં ગંધક નાખીને તેના પુટ એકસો આપવા. પછી લાંગરાના રસમાં ગંધક નાખીને એકસો પુટ આપવા. પછી તે પત્રાના સમાન ગંધક લેઈને તેનાથી જમણો કુવેરનો રસ લેઈને વાટીને સંપુટ કરીને મઈ તે રસને પતરાં મુકીને ઘણી મનજુતીથી કાપડમાટી કરવી. પછી ગજ પુટ દેવું તેથી માત્રા થાય છે પણ તેને જાતાં ઊલટી થાય તેને આપવી નહીં.

પીતળની માત્રા કરવાની ક્રિયા.

પીતળના પતરાં કરવાં પછી લીંબુના રસમાં તપાવીને નાજવાં. એવી રીતે સાત પુટ દેઈને શુધ્ધ કરવા. પછી તે પતરાના સમાન ગંધક લેઈને આંકડાનું દુધમાં જલ કરીને પતરા ઊપર લેપ કરવો. પછી માટીના જે કુલડાં કરવાં તેમાં તે પત્રા લરીને સંપુટ કરવો. ઊપર ઘણી મનજુતીથી કાપડમાટી કરવી.

पछी तेने गजपुट देवुं. एवी रीते जे गजपुटनी आंच देवीं एटले पीतळनी मात्रा शुध्ध थाय छे- आ प्रमाणे कांसानी पण मात्रा थाय छे तथा तांबानी पण थाय छे- तांबु, कांसु, पीतळने मारवानी बीजी रीत- जेनी मात्रा करवी होय तेना समभाग गंधक लेईने आकडाना दुधमां अथवा वडना दुधमां अथवा गायना दुधमां अथवा निर्गुंडीनारसमां ते गंधक वाटीने ते पतरा उपर लेप करवो. पछी संपुट करवो ने गजपुट देवो एवी रीते जे आंच देवी एटले मात्रा शुध्ध थाय छे.

सीसुनी मात्रा करवानी क्रिया.

नागरवेलीना पाननो रस काढीने तेमां मनसील वाटवुं. पछी सीसाना पत्रा करवां तेना उपर ते मनसीलनो लेप करवो. पछी संपुट करीने गजपुट देवां. एवां पुट बत्रीस देवां एटले सीसानी मात्रा थाय छे तेने नागेश्वर कहे छे.

જીજી રીત – સીસાને માટીના કલાડમાં રા જીને ચુલ ઉપર ચઢાવવું. તેનો રસ થાય એટલે પીપરાની સુકી છાલ તથા આંબલીની સુકી છાલ સમભાગ લેઇને ચુર્ણ કરવું. તે ચૂર્ણ સીસાના રસમાં નાખતે જવું ને લોઢાના તાવેથી હલાવવું પાણી જરી જાય એટલે સીસાની માત્રાના જરોબર મનસીલને કાંજીમાં ખલ કરીને તે સીસાની માત્રા તથા મનસીલ એ સર્વેનો સંપુટ કરવો સારી રીતે કાપડમાટી કરવી પછી ગજપુટની આંચ આપવી. એવી રીતે મનસીલને કાંજીમાં સાઠ પુટ આપવાં ત્યારે સીસાની માત્રા થાય છે. એને નાગેશ્વર કેહે છે. તેનુ જર નાગદેવના જેટલો છે. તે માત્રા ને પુરૂષ ખાય તેને ઘણું બળ થાય.

કલઈની માત્રા કરવાની ક્રિયા.

માટીનું કલાડું ચુલા ઉપર મુકીને કલઈનો રસ કરવો. પછી પીપરાના સુકી છાલ તથા આંબ-

वीनी सुकी छाल लेईने चुरण करीने कलईना रस-
मां नाखते जवुं. ने लोढाना तावे तेथी हलाववुं.
आवी रीते बे पोहोर सुधी हलाववुं ने उपर ते चू-
रण नाखता जवुं एटले कलईनी मात्रा थाय छे.
पछी मात्राना समभाग हरताळ लेईने लींबुना
रसमां खल करवो पछी माटीना बे संकोरां लेई-
ने ते मात्रा तथा हरताल मुकीने संपुट करवो पछी
सारी मजबुत कपडमाटी करवी पछी गजपुटनी
आंच आपवी. ताढी थाय एटले पाछी हरताल
लींबुना रसमां खल करीने संपुट करीने गजपुट
देवुं. एवी रीते दश पुट देवां एटले कलईनी मा-
त्रा थाय छे. तेने वंग कहे छे.

बीजी रीत– कलईना वालवाल नेवडा क-
कडा करवा पछी सीलागरी लांग तथा अजमो
ए बेउ कलईना समभाग लेईने सारा मजबुत
कपडमां जशोजर पाथरवां पछी नेम नवरा वावे

તેમ કલઈના કકડા નાખવા. પછી ઉપર લાગ એ નમો નાખીને લેગા ન થાએ તેમ નરવીને એક ગોળો કરવો. પછી તેના ઉપર ઘણા ચીંથરાંવીંટવાં સુમારે સાઠથી તે સીતેર પટ થાવાં જોઈએ. પછી મોટો ગોળો કરવો ને પથારા છાણામાં આંચ આપવી. ટાઢું થાએ એટલે પંચામૃતની ભાવના આપવી એટલે માત્રા થાય છે તે ઘણી ગંથી થાય છે તે અકસીર છે ફરીને જુવસે નહીં.

પોલાદ, લોહ, તીખું એની ક્રિયા.

પોલાદનું ચૂર્ણ કરીને વાસનવેલીના રસમાં ખલ કરવો પછી સંપુટ કરીને ઘણી મજબુતીથી કપડમાટી કરવી પછી ગજપુટની આંચ ત્રણ - આપવી. પછી કોરફડાના રસની આંચ ત્રણ - આપવી પછી રાન તુલસીના રસની આંચ છ આપવી. એવી રીતે બાર અગ્ની ગજપુટની આંચ આપવી તો પોલાદ આદી લોહ માત્રા સારી થાય છે.

બીજી રીત— તીજાનું ચૂર્ણ કરીને તેના બા રમો ભાગ હિંગળો લઈને કોરકૂડાના રસમાં ખલ કરવો. પછી બે કોડીઆં માટીના લાવીને સંપુટ કરીને સારી રીતે કાપડ માટી કરવી પછી ગજપુટ ની આંચ દેવી. તેથી પોલાદ, લોહ, તીજું એ સરવે ની માત્રા થાય છે.

ત્રીજી રીત— વાસનવેલીના રસમાં વા સ્ત્રી- ના સ્તનના દુધમાં તથા આકડાના દુધમાં પોલા દનું ચૂર્ણ નાખવું. આ ઊપરના ત્રણ ઓશડોના ર સમાં એકેકા રસમાં સાત સાત અગની પુટ દેવા. એવી રીતે એકવીસ પુટ દીધાં તો માત્રા ઘણીક સુંદર થાય છે

ચોથી રીત— પારો એક ભાગ, ગંધક બે ભા ગ લઈને બેનું ચૂર્ણ કરવું. આ ચૂરણને કાજલી કેહે છે. પછી તે કાજલીના બરોબર પોલાદનું ચૂ- ર્ણ લેવું પછી કોરકૂડના રસમાં તે કાજલી, વા રસ

मिलावीने जे पोहोर खल करवो ने एक गोळो कर
वो. पछी तांजाना वासणमां नाखवुं ऊपर तां-
जानुं ढांकणुं ढांकवुं पछी सुरती एरंडानी पा
ना ते ऊपर वेरवां तापमां सुकवुं. पछी कोठीनी
अन्ननो ढगलो होय तेमां दाटवो दीन त्रणसु-
धी राखवो चोथे दीवसे काढवो. तेने खल करी
ने लुगडे थी गाळवो पछी पाणीमां नराक नाखवुं
जो तरे तो मात्रा साची छे. नहीं तो एन रसमां
करीने गजपुट देवो पछी शुध्ध मात्रा थाशे.

सर्व धातुनी मात्रा करवानी क्रिया.

धातुना पत्रा करवा. पछी मनसील, आम-
लसारो गंधक ए जेने वाटीने आकडाना दुधमां
खल करवो. पछी जे जे नेटला वजन होय तेटला
पत्रा करवां ते ऊपर लेप करवो पछी गजपुटनी
आंच देवी. एवी रीते आंच चार गजपुटनी दे
वी एटले मात्रा शुध्ध थाशे. ए मात्रा पाणीमां त-

રસે વાં કોઈ અલમથી જવતી થાશે નહીં.

ઊપધાતુનુ મારણ તથા શોધનની ક્રિયા.

સોનામુખી, મોરથુથુ, અજરજ, સુરમો, મનસીલ, હરતાલ, ફલજાપરી એ સાત ઉપધાતુ જાણવી.

સોનામુખી – સોનામુખી ત્રણ ભાગ, સિંધવ એક ભાગ એ જેનું ચૂર્ણ કરીને લોઢાની કઢઈમાં નાખીને ચુલાઊપર ચઢાવવી. નીચે તાપ કરવો ને માહાળુંગીના પાલાનો રસ અથવા જંજીરાના રસ ઊપર નાખવો પછી નીચે ઊતારીને જંજીરાના રસમાં જલ કરવો. પછી તે કઢઈમાં સોનામુખીનું ચૂરણ છે તેમાં તે નાખવું. પછી લોઢાના તાવે તે હલાવવું. રસ જળી જાયને કઢાઈ લાલ થાય એટલે ઊતારવો. ટાઢું થાય એટલે સોનામુખીનું શોધન થયું – હવે મારવાની રીત – સોનામુખીને કરથીના ઊકારામાં જલ

करवो पछी तलना तेलमां जल करवो पछी छाश
मां जल करवो पछी माटीना जे संकोराना संपुट
करवां तेमध्ये ते नाखवो तेने कापड माटी सारी-
रीते करवी पछी गजपुटनी आंच करवी एटले
सोनामुखीनी मात्रा थाय छे.— रूपामाखीका-
नी क्रिया— रूपामाखीकानुं चूरण करीने कंटोली
ना रसमां एक दिवस जल करवो पछी मेषशृंगी
ना रसमां जल करवो पछी जंजीराना रसमां
एक दिवस जल करवो ने तापमां सुकववो ए-
वी रीते त्रण दिवस करवुं एटले तेनुं शोधन थ
युं- ने मारवानी रीत सोनामुखीनी ने रूपामुखी
नी एकज छे माटे ते प्रमाणे करवुं.

मोरथुथा— बिलाडीनी विष्टा, पारेवानी वि
ष्टा ने मोरथुथु ए त्रण समभाग लेवां. ने मोर-
थुथाथी दशमो हीसो टंकणखार लेवो. पछी सर
वे एकठां करीने जल करवो. पछी माटीना जे कोडी-

આ લેઈને સંપુટ કરવો. પછી થોડી લટી કરીને આંચ દેવી. ટાડું થાય એટલે કાઢવું એટલે મોરથુથાની શુધ્ધી થાય છે.

અબરખ- અબરખ લેઈને કોણસામાં ઘાલીને ધમંણી યા ભુંગળીથી ફુંકીને તપાવવું પછી દુધમાં બોળવું ને ટાડું કરીને તેના જુદાં જુદાં પત્રા કરવો. પછી તાંદળજાના રસમાં તથા લીંબુના રસમાં એ બેના ભેગાં કરીને તેમાં આઠ પોહોર તે પત્રા પલાળી મુકવો તેથી અબરખ શુધ્ધ થાય છે. પછી તે અબરખ રસમાંથી બાહાર કાઢીને ધાન્યા અબરખ કરવી પછી તેને આંકડાના દુધમાં ખલ કરવો ને તેનો ગોળો કરવો. પછી તેને સંપુટમાં ઘાલીને તેના ઉપર કાપડમાટી સારીરીતે કરવી પછી ગજપુટની આંચ દેવી. એવી રીતે આંકડાના દુધમાં એક દાહાડો ખલ કરવો પછી ગજપુટ દેવો એવી રીતે પુટ સાત દેવાં. પછી વડની મુરડીઓમાં એક દિવસ ખલ કરીને

ગજપુટ દેવાં. આપ્રમાણે ગજપુટ ત્રણ દેવાં એટલે અબરખની માત્રા સારી થાય છે. અબરખને જેમ ઘણા ગજપુટ દેવા તેમ ઘણો ગુણ કરસે માટે ઘણા વિદ્વાન્ વૈદો છે તે સહસ્ત્ર પુટ દે છે, તે ઘણો-ગુણ કરશે ને સરવે રોગને મટાડે છે.

સુરમા — સુરમાનું ચૂર્ણ કરવું પછી જંબીરાના રસમાં ખલ કરવો ને એક દિવસ તાપમાં સુકવવો પછી સુરમો શુધ્ધ થાય છે. એવી રીતે દીન-સાત કરવો એટલે રોગ ઉપર ઉપયોગમાં આવે છે. આપ્રમાણે ગેરૂ, હીરાકસી તથા ટાંકણખારની શુધ્ધી થાય છે. તથા કોડી, શંખ, નરટી, મરડાસિંગી આસરવેની સુરમાના સારખીજ શુધ્ધી કરવી.

મનસીલ — મનસીલને બારીક કકડાં કરીને પોટલી બાંધવી પછી ડોલાયંત્રમાં મુકીને ત્રણ દીનરાખવી પછી કાઢવી એટલે મનસીલની શુધ્ધી થાયછે.

હરતાલ — હરતાલની પોટલીકરીને ડોલાયં-

त्रमां राजवी. तेमां रस नाजवो तेनी वीगत- ओक पोहोर. कांजी डोलायंत्रमां राजवी. ओक पोहोर कोरकुडाना रसमां राजवो. ओक पोहोर तलना तेलमां राजवुं. ओक पोहोर त्रिफलाना काढामां सीजववी. आमभां ऐ चार रसना जुदा जुदा रसमां सीजववी ओटले हरतालनी शुध्धी थाय छे.

कलजापरी - कलजापरी डोलायंत्रमां माणसनुं मूत्रमां दीन सात सीजववी पछी गोमूत्रमां दीन सात सीजववी. ओटले कलजापरी शुध्ध थाय छे. डोलायंत्र करवो तेनी रीत - माटलुं माटीनुं लेईने तेमां जेनो रस नाजवो होय ते नाजीने जे शोधवुं होय तेनी पोटली करवी. पछी ते पोटली पाणी न अडे तेम राजवी केतां पाणीथी दोढ आंगल अधर राजवी. पछी माटला उपर ढांकणुं जे ढांकवानुं छे ते वच्येथी काणुं करीने तेमां ने पोटलीने रसी बांधवी. पछी उपर कपडमाटी करवीने चुला

ઊપર ચઢાવવું ને નીચે અગ્ની કરવો. પછી તે પોટલીમાં જે જણસ હોય તેનું શોધન થાય છે. વા કોઈ ઓસડનો રસ કાઢવો હોય તો તે પોટલીમાં રસ આવે તે પીલીને કાઢવો. તે રસ પીવામાં આવે છે.

સાત ધાતુનુ સત્વ કાઢવાની રીત.

લોજ ૧, નેનામસાર ૨, જોકડાનુ માંસ ૩, ટાંકણજાર ૪, હરણના સીંગ ૫, દુધ ૬, સરસવ ૭, તલનો જોર ૮, સરગવાના જીન ૯, ગોળ ૧૦, ગાડરાના કેસ ૧૧, ગુંન ૧૨, સીંધવ ૧૩, નવ ૧૪, કુટકી ૧૫, ઘી ૧૬, મધ ૧૭, આ સત્તર ઓસડમાંથી જે મળે તે લાવીને જે ધાતુનું સત્વ કાઢવું હોય તે ધાતુના આ કમો હિસો એકેક ઓસડ લેવું ને સરવે એકઠું કરવું. પછી માટીના બે કુલડાં કરવાં ને તેમાં તે ઓસડો ભરવા. ને ઊપર બીજું કુલડું મુકીને સાંધો ન જણાય તેવી માટી લેપી દેવી. પછી કોયલામાં મુકી ને ધમાણથી ફુકવું. પછી સત્વ નિકળે છે.

हीरानी भाश्मानी क्रिया.

व्याघ्रीकंद लावीने तेनुं चूर्ण करवुं तेमां ही-
रो घालवो पछी तेनाउपर लुगडुं वेटीने पोट-
ली करवी. सारी रीते मजबुत करवी पछी तेने
दोलायंत्रमां कुरथीनो काढो मुकीने तेमां ते पोट-
ली राखवी. पछी कोहराना काढामां त्रण दीन रा-
खवो. एवी रीते दीन छ सुधी दोलायंत्रमां राख-
वो. तो हीरानी शुध्धी थाय छे-पछी ते हीरो अ-
ग्नीमां तपाववो ने गधेडाना मूत्रमां बोरवो. एवी
रीते एकवीश फेरा तपाववो. पछी ठीकरामां हर-
ताल वाटीने तेनो गोळो करवो पछी ते गोळामां
ते हीरो घालवो. पछी सारी माटीना बे कुलडां क-
रवां तेमां ते गोळो भरीने उपर हवा न जाय एवो
बंदोबस्त करवो. पछी बोळसामां मुकीने धमाणनी
फुंक करवी. सारी रीते तपे एटले उपर थोडुंक घो-
डानुं मूत्र नाखवुं. पछी हीराने बाहार काढवो ने-

वली गंधकना गोलामां गाळीने पाछो एज रीते करीने कुंकवुं. एवी रीते सात फेरा एज रीति करीने कोणसामां कुंकवो एटले हीरानी मात्रा घणी सरस थाय छे ते मात्रा घणा रोगने उपयोगी थाय छे.

बीजी रीत – हींग, सींधव, कुरथी आत्र एनो काढो करीने हीराने तपावीने ते काढामां नाखवो. एवी रीते एकवीसवार तपावीने ते काढमां नाखे तो हीरानी मात्रा थाय छे.

त्रीजी रीत – कडकानु मूत्र कांसाना वासणमां लईने तेमां घणीवार हीराने तपावे तो हीरानी मात्रा थाय छे.

चोथी रीत – माकणनु लोई, मनसील ए बेनो खल करीने तेनो गोळो करवो ते गोळामां हीरा लावो पछी माटीना बे कोडीआनो संपुट करीने तेमां ते गोळो लवो. पछी सारी रीते का-

पडमाटी करवी ने गजपुटनी आंच देवी तेथी हीरा नी भस्म थाय छे.

मणीनुं शोधन वा मारण - वैक्रांतमणी वा नीलमणी वा लोहतमणी एनुं शोधन तो हीरा नां जेवुंज छे माटे तेवी रीते शोधवो. पछी ते मणी ने तपावीने घोडाना मूत्रमां नाखवो. एवी रीने थणीवेळा तपावीने पछी भेंडसींगीनु सान्मुळ डसावीने तेने कुटीने गोळो करवो ने तेमां ते वैक्रांतमणी घालवो. पछी तेनो संपुट करवो ने सारीरीते कापडमाटी करीने गजपुटनी आंच देवी एटले मणीनी मात्रा थाय छे. तेने विद्वान लोको वैक्रांत मात्रा कहे छे.

सूर्यकांत मणी, मोती वा परवाला आ सरवेनुं शोधन वा मारण - सूर्यकांतमणी वा मोती वा परवाला आ सरवेनुं मारण तथा शोधन एकज छे. जेमांथी तेनी मात्रा करवी होय ने

ने हरतालनी पोटली करीने तेमां ते रत्न घालीने पछी न्नयना रसथी दोलायंत्र करवो ते एक पोहो रसुधी सीजववुं तेनुं शोधन थयुं. पछी केरडा नोरस वा थोजानो रस वा स्त्रीना स्तननुं दुध-आत्रणमां एक एकमां सात सात वेण गजुं क रीने जारवुं. एवी रीते एकवीस पुट थाय एटले मात्रा थाय छे.

बीजी रीत - शोधेलुं रत्न वा मोती वा परवा ला एमांथी जेनी मात्रा करवी होय ते लेईने ल छनी रसमां जल करवो पछी तेनो संपुट करवो ने सारी रीते कापडमाटी करवी पछी गजपुटनी आं च देवी तेथी मात्रा शुध्ध थाय छे.

त्रीजी रीत - आंकडाना दुधमां सुरोखार ज ल करीने तेनो संपुट करीने भंईने मारवुं होय तेना खवुं. पछी गजपुटनी आंच देवी एटले मात्रा था-य छे. कुंगरीना रसमां पण मराय छे ते गजपुट

धीयाथी मरण थाय छे-ते माटाने पंचामृत देवुं जोईये नहीं तो गरभाट करसे.

सीलाजतनुं शोधन- ग्रीष्मऋतुनी वख-ते पर्वतमां मोटा मोटा सीला थाय छे ते घणा ता-पीने घणा गरम थाय छे तेथी फाट फाटीने ते-मांथी रस नीकळे छे तेने सीलाजत कहे छे. ते सी-लाजत लेईने तेने गायना दुधमां वा त्रिफलाना काढामां वा भांगना रसमां जुदा जुदा एक दिव-स जल करवो पछी ते तडकामां राखवो ते कोरो थाय एटले सीलाजत शुध्ध थया एम जाणवुं.

सीलाजत करवानी रीत- जे पथरमांथी सीलाजत नीकळे छे ते पथर लेईने तेने लागीने बारीक कडका करवा पछी सारुं जरजर थाय तेवुं पाणी उकारीने तेमां ते पथरना कडका नाखवा-प-छी एक पोहोर सुधी ऊकारवा ताढा थाय एटले ते टुकडा जुदा वाटवा. तेन पाणीमां ते पथरनुं चू

રણને તે પાણી એકાંદર કરવું પછી માટીના માટ
લામાં નાખવું. પછી તે માટલું તડકે મુકવું ને ઉપર
થી પાણી ગરી વલી જાય એવું થાય તે માટીના કુંડા
મા લેઈને પછી બીજું પાણી નાખવું. વલી તે પા-
ણીમાંથી ખાસ નિકળે એટલે તે પાણી કુંડામાં લે
ઈને રાખવું. વલી પેલું જે પાણી કાઢી લીધું છે તે પ
ણ નાખવું એવી રીતે માસ એક કરવું એટલે પા-
ણીમાંથી સીલાજીત નીકળે છે તે ઘણું ઉત્તમ છે
એ સરવે ઓશડોમાં વાવરવો ગરમઈના રોગને મ
ટાડે છે ધાતુ ઘટ કરે છે તેવું જાણવું.

મંડુર કરવાની રીત— બેરના લાકડાના-
કોયલા કરવા પછી જુના લોઢાના કાટ લાવીને તે
કોયલામાં મુકીને ધમાણથી ફુકવું. લાલ થાય એ
ટલે ઉપર ગોમુત્ર છાંટીને ફરીને ફુકવું વલી ગોમુ
ત્ર છાંટવું. એવી રીતે સાત ફેર ગોમુત્રમાં બુજકાર
વા પછી તે કાઢીને બારીક ચુરણ કરવું ને તેથી જ-

ભણ ત્રિફલાનો કાઢો કરીને તે માટલામાં નાખવો.
પછી તે ચુર્ણ નાખવું તેનું મોં ઘણું મજબુતથી
બંધ કરવું ને ઉપર સારી રીતે કપડમાટી કરવી.
પછી અડછેઆ છાંણાનો ગજપુટ મોટો દેવો તા
ડું થાય એટલે બાહાર કાઢવું એટલે તે કાટનો
શુધ્ધ મંડુર થાય છે. તે મંડુર ઓસડમાં વાપરવો
ગમે તેવા પેટના રોગને ફાયદા કરે છે

ક્ષાર કરવાની રીત— જે ઝાડનો ખાર
નીકળે છે તેના લાકડાં લઈને બાળવાં પછી તે રા
ખ લઈને તેથી ચાર ગણું પાણી નાખીને સરવે એ
કઠર કરવી ને આખી રાત ઠરવા દેવું. સવારે તે પાણી
હલાવ્યાવિના નીતરીને કાઢવું. પછી તે લોઢાની ક
ઢઈમાં નાખવું ને ચુલાઉપર ચઢાવવું. પછી સરવે
પાણી બળી જાય એટલે કઢઈના તળામાં ખાર જા
મી રેહે છે. તે નીતરીને લઈ લેવો. તે ખાર ઘણો ઉ
પયોગી છે. ને તે ખાર શુધ્ધ કરવાની જરૂર નથી.

माटे ओसडोमां आवी रीते जार करीने वापरवा तो घणो फायदो करे छे.

बीजी रीत— नवना घास लेईने जारवुं पछी ते राखने मोटुं माटीनुं कुंडुं लेईने तेमां पाणी भरीने ते राख नाखवी. पछी तेने रवईथी खुब वलोववुं. पछी जेथी थार कुंडां लेईने ते मां ते पाणी काढी लेवुं पछी हाले नहीं तेवी जगामां राखवुं ने रोज संभारते रेहेवुं. दीन पांच थाय एटले ते पाणी नीचे खारीक सुईना नाकाथी खारीक छीद्र करवुं तेथी ते पाणी नतुं रेहे छे पछी ते तापमां मुकवां एटले नवखार बनी आवे छे.

पारा आदि रसायण करवानी क्रिया.

पारो सरवे रोगो जीतनारो छे ने शरीरने पुष्टी करनार छे तेवा पाराने घणा विचक्षणाओ ने घणा सुगण लोकोए साधन करी लीधो छे ते देहनी वा लोकनी सिध्धि करनार छे. तेना सात ना-

મચ્છે – રસેંદ્ર ૧, પારદ ૨, સુત ૩, હરન ૪, સુત-
ક ૫, રસ ૬, મુકુંદ ૭. આ સાત નામ રસાયણ-
માં જ્યાં આવે ત્યાં પારો જાણવો – રાઈ તથા લ
સણ એ બે એકઠાં કરીને વાટવાં પછી તેના બે કુ
લડાં કરવાં. પછી એક કુલડામાં પારો ભરવો ને
સામાસામી બે કુલડાં મિલાવી દેવાં કે જરા હવા
ન જાય તેવાં મિલાવવાં પછી લુગડાની પોટલી બાં
ધવી પછી દોલાયંત્રમાં કાંજી નાખીને તે પોટલી
દીન ત્રણ સુધી પકવવી પછી તે પારાને કાઢીને ખ
લમાં નાખીને ઉપર કોરફડાનો રસ નાખીને એક
દિવસ ખલ કરવો. પછી ચિત્રકના રસમાં તથા કં
ટોલીના રસમાં તથા ત્રિફળાના કાઢામાં એ સર્વે ર-
સમાં એકેક દિવસ ખલ કરવો. પછી કાંજી લેઈને
તે પારાને ધોવો. ધોઈને તે ઓસડોના રસમાંથી
પારાને જુદો કરવો પછી ખલ કરવો. પછી તે પારા
થી અરધો હીસો સીંધવ મિલાવીને બેને લીંબુના

रसमां एक दिवस सुधी घुटवो. पछी नवडांखार
सण वा नवसागर आ त्रण ओसडो पाराना सं-
मभाग लेवां ने ते पाराना भेगां मिलाववां. पछी
डांगरना छोडाना काढामां ते सरवे नाखीने जल कर
वो. सरवे एकांदर थाय तां सुधी जल करवो प
छी तडकामां सुकववो. पछी तेनो गोल चक्र आ-
कार गोलो करवो तेना ऊपर हींगनो लेप करवो प
छी ते गोलो माटलामां मुकवो ने ते माटलामां मी
ठु भरवुं पछी तेना ऊपर बीजुं माटलुं ऊंधु ढांक
वुं ने तेनां वचे कापडमाटी घणी मजबुत करवी.
पछी ते चुला ऊपर चढाववुं ने हेठल अग्नी क
रवो. पछी ऊपरनुं माटलुं तपे एटले तेना ऊपर
पाणीनुं पोतुं फेरवते जवुं तथा छांटते जवुं. पछी
ते अग्नी घणो नरनरात करवो एवी रीते मोटी
आंच त्रण पोहोर सुधी करवी. पछी टाडुं थाय
एटले नीचे ऊतारवुं ने खरवीने ते कापडमाटी

ઉખાડીને ઉપરલા માટલામાં પારો સરવે આવીને વલગી રહેલો હોય તે જાણીને ઉખાડી લેવો. તે પારાનાં ફુલ શુધ્ધ પારો થયો એમ જાણવું. આ ઓસડોમાં વાવરે તો સો વરસના માણસને કામ ઉત્પાત કરે ને ધાતુ વધારે તેમાં સંદેહ નહીં.

ગંધકનું શોધન – લોઢાની કઢાઈમાં ઘીના જીને સારી તપાવવી પછી તેના જરોજર ગંધકના જવો. તે સરવે એકાંદર થાય એટલે દુધમાં નાખી ને તે ગંધક લેઈ લેવો તે શુધ્ધ જાણવો. પછી ગમે તેવા ઓસડોમાં વાપરવો નિર્દોષ થાય છે.

બીજી રીત – ગંધક લેઈને લોઢાની કડછી માં મુકવો પછી તપાવવો તે લાલ થાય ત્યારે દુધમાં બજકારવો. એવી રીતે એકવીસ વાર બજકારવો. તો ગંધક શુધ્ધ થય છે એવું જાણવું.

હીંગલાનું શોધન – લીંબુના રસમાં અથવા લીંબડીના પાનના રસમાં એક પોહોર સુધી હીંગલો

જલ કરવો પછી ડમરૂ યંત્રમાં નાખીને નીચે અગ્ની કરવો. પછી તે ઉપરની પારા એમાં લઈને તરગે તો તે હીંગલો શુધ્ધ જાણવો. પછી ગમે તે ઉપર વાપરવો નિરદોષ થએલો છે ઘણો ગુણકારક છે.

બીજી રીત- હીંગલો જલમાં વાટીને મેંઢીના દુધમાં સાત પુટ દેવાં પછી લીંબુના રસમાં સાત પુટ દેવાં એટલે શુધ્ધ થાય છે.

શુધ્ધ થએલા પારાને ભુખ કરવાની રીત- કાલકૂટ૧, વત્સનાલ૨, શૃંગક૩, પ્રદીપક૪, હાલાહલ૫, બ્રહ્મપુત્ર૬, હારિદ્ર૭, સક્તુક૮, સૌરાષ્ટ્રિક૯ આ નવ ઓસડો મહા વીષ જાણવાં. આંકડો૧, થોરડુંગ૨, ધાંતુરા૩, કલલાવી૪, કણેર૫, થનોજડી૬, અફીણ૭ આ સાત ઉપવીષ જાણવાં. એવી રીતે સોળ વીષ છે તે ક્રમ કરીને જાણવાં. આ મધ્યેથી એક લેઈને પારાને જલ કરીને પછી ધોવો પછી બીજી સાથી ઘોટીને ધોવો તે પણ સાત વેળ ધોવો એ-

વી રીતે સોળ વીજ કેતાં ન્હર સોળના સાત સાતવે
ળાં ઘોટીને ઘોવો અને કરીને પારાની પાંજનુ શેદ-
ન થાય છે ઊડી ન્નતો નથી તેને મુજ કુટીને સુવર્ણા
દિ ધાતુને તરે કરીને ગસે છે- હવે તે કાલકુટને મ
હાવિષનું લક્ષણ ગ્રંથમાં રીત કહી છે તે આપારાનું
શોધન પ્રસંગ કરીને ટીકા કરનારો કેહે છે- કાળકુ
ટ વીષ વરણ કરીને સપેત હોય છે તેના ઊપર તાંજા
રંગના જીંદુ પડેલા હોય છે તે ઘણાક છે વા કથેરા
સરજા દેજાય છે- ને આ વીષ દેવ અને દૈત્યનું ન્નુ
ધ્ધ થયું ત્યારે મલીનાભા ન્ને દૈત્ય તેનું લોહીથી ઊ
ત્પન્ન થયું છે- વા એ વીજ પીપરના ન્નડ સરજુંએ
ન્નડ છે તેનો રસ કેતાં દુધ છે- વા અહીક્ષેત્ર, મ
લયા, કોકણ, શૃંગબેર આ પરવતના ઊપર વાતીના
આગળ ઘણું કરીને છે તે ન્નણવું- વત્સનાભ વીજ છે
તેના નિર્ગુંડીના સરજાં પાન થાય છે વા વછનાગ સ-
રીજો આકાર થાય છે- તેના ન્નડે ઝાડ કંઈ થાતું નથી-

वा जे वीज सोणाथिल पर्वत पासे घणुं करीने थाय छे
एम जाणवुं. शृंगक वीज गायना सींगडा सरखुं-
थाय छे तेने जे कांटा थाय छे वा गायना सींगडाने
ने बांधे तो तेथी गायनुं दुध रक्त सरखुं था-
य छे वा तेना पान आसपाना पान सरखां थाय छे
वा नदीनी कीनारे कथरो थाय छे ते ठेकाणे घणुं करी
ने थाय छे एम जाणवुं. प्रदीप्त वीज जलजलीत के
शला सरखु थाय छे तेनी कांती राती थाय छे मोटा
दाह करनार छे वा तेना पान जम्बुरना पान जेवां था
य छे तेनो वास लीधाथी दाह घणो थईने माणस तुरत
ज मरण पामे छे. आ वीज घणुं करीने समुद्र कीनारे था
य छे एम जाणवुं. हालाहल वीज ताडना पान स
रीखां पान थाय छे तेनो रंग लीलो थाय छे तेना फ
ळ गायना आंचल सरखां ने रंगमां सफेत थाय छे.
तेनुं मूळ गायना आंचळ सरखां थाय छे तेना आ-
स पास कांई झाड थातुं नथी. तेनी वास लेतामां ज मा-

णस मरण पामे छे एम जाणवुं. अस्लपुत्र नामुं वी-
ज अस्लपुत्र नामक जडी छे तेने ऊनाराऊपर घणु
करीने थाय छे वा तेना पान जाजराना पान जेवां
थाय छे. तेना फुल जाजरना जी सरखां थाय छे
तेनो कंद मोटो विशाल थाय छे. आ बीज रोगह
रणविषे घणो उपयोगी छे. वा रसायणविषे घ
णो जोरावर छे एम जाणवुं— क्षीरबीज फुल
दीना खेतरमां उत्पन्न थाय छे तेना पान फणदर
ना पान जेवां थाय छे तेनी गांठ फणदर सारखी
थाय छे. आ बीज रसायणथी समर्थ छे एम जा
णवुं— सत्कुक बीजनु आकार जव सरखो थाय छे
एम घोळु थाय छे. ए लोक परवतना ठेकाणे घ
णु करीने थाय छे एम जाणवुं— सोरास्टीक बीज
सोरठ देशमां उत्पन्न थाय छे तेनो कंद कच्छना भ
स्तक सरखो थाय छे. कृष्णगरना जेवो वर्ण थाय
छे. तेना पान जाजराना पाना सरीखां थाय छे. तेनुं

जेर घणो मोटो छे. आवी रीते नव वीज जाणवा.

पारानी मात्रा करवानी रीत- माटीना जे कुंडां लेईने एक कुंडामां पाणी भरवुं ने तेना उपर- तेना सरखुं ढांकणुं मुकवुं ते पाणीने अडे वा न अडे तेम मुकवुं. पछी ते ढांकणा उपर माटीनो एक वाटको बनावीने तेने चुनो थोपडीने तेमां पारो तथा- पाराना बरोबर गंधक मेलावीने ते वाटकामां मुकवो- पछी तेना उपर बीजुं कुंडुं ढांकवुं. पछी राब- ने साजीखार मिलावीने ते बे कुंडाने मध्ये मुद्रा करवी. पछी चारथी ते दश छाणानी आंच देवी. पछी ताडुं थाय एटले पाराने बाहार काढीने पाराना बरोबर गंधक मिलावीने एज रीते करीने आंच देवी. एवी रीते छ फेरा पाराने गंधक मिलावीने अग्नी देवो. एटले गंधकनुं जरण थयुं ने ते पारो घणो दीप्यमान थाय. ते पारो अग्नी सरखो थईने सरवे काम करे छे- कानी पेठे के जेम कोई देव साधन करी-

ને વશ થાય છે ને સરવે કામ કરે છે તેમ આ પારો વશ થઈને સરવે કામ કરે છે કે તાં સરવે રોગનું-માન ઘટાવે છે એમ જાણવું.

બીજી રીત- ઘમાસો૧, પારો૨, ફટકડી૩, ગંધક૪, નવસાગર૫ આ પાંચે ઓસડો સમભાગ લેઈને તેનું ચૂરણ કરવું. પછી લીંબુના રસમાં એક પોહોર ખલ કરવો. પછી કાંચની સીસીમાં તે ચુરણ ભરવું ને તેના ઉપર કપડમાટી કરવી ને ઉપર ગુડદી બેસારવી. પછી તેનુ મોં બંધ કરવો પછી મોટું માટલું લેઈને તેને તળીઆંને સુઈના સરખો છેદ કરવો ને તે માટલામાં તે સીસી મુકવી. તેના ગળા-સુધી વેળુ ભરવી. સીસીની નળી ઉઘાડી રાખવી. આ યંત્રને વાળુકા યંત્ર કેહે છે. પછી તે માટલું ચુલા ઉપર મુકવું ને હઠલ ભલભલ અગની કરવો. આમ માણે પોહોર ચાર સુધી અગની દેવો. પછી ટાઢું થાએ એટલે તે સીસી ઘણી સાંચવીને બાહાર કાઢવી.

पछी जरवीने छोडवी. तेना मोंमा गंधक रहे ते टालो
जुदो राजवो ने तेना हेठल पारानी मात्रा रही हो-
य ते लेईने राजवी. ते घणा काममां आवे छे ने घ
णा रागोने मारी काढे छे. तेने देखीने रोगोना
सी जाय छे पण माणसनुं शरीर जोईने आपवी
कारणके मोटुं रसायण छे तेथी घणा फायदा करसे.

त्रीजी रीत — आगटीना बी लेईने जारीक जा-
रीक वाटीने तेना बे कुलडां करवी. पछी द्रोणापुष्पनी फू
ल, वावडींग, केरनी छाल आ त्रण ओसडोनुं चूर
ण करीने ते एक कुलडा जरचुं पछी तेमां ते पारो
जरवो तेमां काला ऊंजरानुं दुध नाखवुं. पछी जे अ
रधुं चूरण रह्युं छे ते ऊपर नाखवुं. पछी बीजुं कु-
लडुं रहेलुं छे ते ऊपर मुकीने जेना सारा मजबुत-
सांधा मेलवीने एक गोलो करवो. पछी माटीना सं
कोरां लेईने संपुट करवो ने सारी कापडमाटी कर-
वी पछी गजपुट अग्नीनी आंच देवी ते एकध्यां-

થયેલી માત્રા શુધ્ધ થાય છે તે ઘણા ગુણકારક થશે.

ચોથી રીત – કાળા ઉંબરાના રસમાં પારાને થોડોક જલ કરીને પછી તેજ ઉંબરાના રસમાં હીંગ વાટીને તેના બે કુલડાં કરવી. તેમાં તે પારો ભરીને તે કુલડાના સાંધા મજબુતથી બાંધીને એક ગોળો કરવો. પછી માટીના બે કોડીઆંનો સંપુટ કરવો પછી તેને ઘણી મજબુત કાપડમાટી કરવી. પછી ગજપુટ અગ્ની દેવો તેથી પારાની માત્રા થાય છે.

પાંચમી રીત – નાગરવેલના પાનનો રસમાં પારાનો જલ કરવો પછી કરકોલીના કાંદો એક લેઈને તેના ન્હાના મોટા બે કટકા કરવા. પછી મોટા કટકા કોરીને તેમાં તે પારો ભરવો ને ઉપર બીજો કટકો મુકીને સાંધા મેલાવીને કાપડમાટી કરવી. પછી કોડીઆનો સંપુટ કરવો. તેમાં તે કાંદાના કટકા બેડીને રાખ્યા છે તે પારા સહિત સંપુટમાં ઘાલીને તેનાઉપર ઘણી મજબુતથી કાપડમાટી કરવી. પછી

તેને ગજપુટ અગ્ની દેવો તેથી પારાની માત્રા થાય છે તે માત્રા ઘણા રોગને હણે છે.

જ્વરાંકુશ – હરણાના સીંગડાં લાવીને જારીક કકડા કરીને માટલામાં ભરવું. ઊપર લાટ જંબલીના પાનનો રસ નાખીને તેનું મોં બાંધીને ચુલા ઊપર ચઢાવવું. પછી જે પોહોર સુધી અગ્ની દેવો. તારું થાય એટલે બાહાર કાઢીને તેનો આઠમો હીસો સુંઠ, મરી, પીંપર નું ચૂરણ કરીને તે માત્રામાં મેલવવું પછી એક નિષ્ક પ્રમાણ આપવું તેને કરીને સરવે રોગ નાશ પામે છે. ઘણું કરીને નાગરવેલના પાનના રસમાં આપવું તેથી સરવે જ્વર મટાડે છે. એનું નામ જ્વરાંકુશ છે તે સરવે જ્વરને અંકુશમાં રાખેછે.

જ્વરાદિરસ – પારો ૧, કલબાપરીર ૨, હરતાલ ૩, મોરથુથા ૪, ટાંકણખાર ૫, ગંધક ૬ આ છ ઓશડો શોધીને લેવાં તે સરવે સમભાગ કરવાં. ને વાટીને કારેલાના પાલાના રસમાં એક દિવસ ખલ

કરીને તાંબાનો કળો લેઈને ભીંગ માં વાલો લેઈને તે માંજે ઓશાડનો અર્ધો આંગલ પ્રમાણ લેપ કરવો ને ઢાંકણ બેસારવું. તેને વાલુકાયંત્રની પેઠી કરીને તે ચુલાઉપર ચઢાવવું. ને નીચે આઠ પોહોર સુધી અગ્ની કરવો. ટાઢું થાય એટલે બાહાર કાઢવું તેને જ્વરાદિ રસ કેહે છે. તે રસ ઘણોક તાવના માન ગટાવનાર છે. મરીના ચુરણમાં અર્ધો માસો લેતો ગમે તેવા તાવને મટાડે છે. એકાંતરીઓ, તાઈઓ, ચોથીઓ, એક તાવ એવો છે તે અગીઆર દિવસસુધી જણાતો નથી ને બારમે દિવસે આવે છે તેને એકાદશો જ્વર કેહે છે તે તાવ જાય છે. તથા જુર્ણજ્વર કેહેતાં હાડમાં તાવ રહે તે મટે છે. સરવે જાતના તાવ આ રસથી મટે છે.

શીતજ્વરાદિ રસ — હરતાલ ૧, મોરથુથુ ૨, તાંબાની માત્રા ૩, પારો ૪, ગંધક ૫, મનસીલ ૬ એ આ છ ઓશડો છ છ કર્ષ લેવાં. પછી ત્રિફળાના

કાઢામાં જલ કરવો ને તેનો એક ગોળો કરવો. પછી માટીના જે સંકોરાંના સંપુટ કરી તેમાં તે ગોળાને ઘાલીને સારી મજબુત કાપડમાટી કરવી પછી ગજ પુટની આંચ દેવી. ટાઢું થાય એટલે બાહાર કાઢીને જલ કરવો પછી આકડાના દુધમાં સાત પુટ દેવાં. પછી નિવડુંગના રસના સાત પુટ દેવાં પછી દંતીમુલના કાઢામાં સાત પુટ દેવાં પછી નસોત્તરના કાઢાના સાત પુટ દેવાં. આવી રીતે પુટ દેવા પછી એક માસો પ્રમાણ ગોળીઓ કરવી. તે ગોળી ગોલ માસા છ તથા નાગરવેલ તથા તુરસીના પાન તથા મરી પથારસમાં જાઈને ઊપર ગોળ ખાવો એવી રીતે દીન ત્રણ ખાવી ને ઊપર દુધ પીવું તથા જમવું તે પણ દુધને-ભાત એ જે જમવાં. ગમે તેવો તાવ હશે તો નાશ પામેછે.

જ્વરઘ્ની ગુટિકા- શુધ્ધ કરેલો પારો એક ભાગ લેઈને પછી હીરાબોર૧, પીપર ૨, આલહ્ર ડેડ, જકલકરો૮, સરસીઆ તેલમાં શોધેલો ગં-

ઘઉં ૫, કડવી વૃંદાવનની છાલ ફળ ૬ અને છ ઓશ
ક ચાર ચાર ભાગ લેઈને પારા સહિત ખલ કરવો.
પછી કડવી વંદાવનની ફળના રસમાં ગોળી એક
માસા પ્રમાણે કરવી. તેમાંથી એક એક ગોળી ગ
ળોના રસમાં લેવી. એવી રીતે દીન ત્રણ લે તો
ગમે તેવો તાવ તુરત જાય છે.

લોકનાથ રસ – શુધ્ધ બુભુક્ષિત પારો
બે ભાગ– બુભુક્ષિત ઉપર કોઈ વેમ કરસે પ-
ણ તે પારાના શોધનમાં બતાવેલો છે તેવો પારો બે
ભાગ – વા શુધ્ધ કરેલો ગંધક બે ભાગ. એવોને ખ-
લમાં ઘુટીને તેની કાજલી કરવી. પછી પારાથી
ચાર ગણી કોડીઓ લેઈને તે કાજલી તે કોડીઓ
માં ભરવી. પછી ટાંકણખાર એક ભાગ લેઈને ગા
યના દુધમાં વાટીને તે કોડીઓ ઉપર મુદ્રા બાંધ
વી જેથી કાજળી નીકળે નહી તેવી મજબુત મુદ્
રા કરવી પછી શંખના તુકડા આઠ ભાગ લેવા પ-

छी भाटीना जे संकोरां लेईने ते टुकडामांथी अरधो
टुकडो अेक संकोरामां लरवो पछी ते कोडीअनो मु
कवी. तेना ऊपर शंखना टुकडा अरधा छे ते मुक
वा पछी ते बीजुं संकोरुं ऊपर मुकीने संपुट कर-
वुं. पछी तेने घणी मजबुतीथी कापड माटी करवी
ने गजपुटनी मोटी आंच देवी. टाडुं थाय अेटले
बाहार काढवुं. तेने खलमां नाखीने खल करवो ते
सरवे टुकडा कोडीओनी मात्रा थाय तेने लोकनाथ
रस केहे छे. आ लोकनाथ रस छ चाणोठी जेटलो
लेईने ओगणत्रीश मरीनुं चूरण करीने तेमां, जे-
ने वायुनो रोग होय तेने घीमां आपवो - वा पीत्त
रोग होय तो माखणमां आपवो - वा कफरोग होय
तो मधमां आपवो - वा अेवी रीते शरीरनुं रूप जो
ईने आपवो तो घणा रोगोने मटाडनार छे - अति
सार - क्षय. आंचढण. संग्रहणी. कृशता. अ-
ग्नी मंद. ऊदरस. श्वास. कास. गुल्म. महांश्वास

જેને દમ કેહેશો તે એટલા રોગને મટાડે છે· આલો
કનાથ·રસની માત્રા ખાઈને ઉપર ઘી·ભાત·દુધ
ખાવું પછી ખાટલા ઉપર જરા સુઈ રેહેવું ને ખાટું
પદારથ કંઈ ખાવું નહીં· સારિં મીઠું નેમંઈ જરાએ
ખટાસ નથી તેવું દહીં હોય તો તે જમ્યા ઉપર થોડું
ખાવું· ને વખતે ભુખ લગે તેજ વખતે દુધને ભાત
ખાવું· આંબળાનો કલ્ક કરીને શરીરે ચોળીને ન્હા
વું વા ઘી ચોળીને ન્હાવું આમથુએ શરીરે ઘી ચોળ
વું ન્હાવું તે પાણી કોમળ લેઈને· તેજ પાણી બહુ
તપવવું નહીં તેલને અડવું નહીં· ખોરાં· કારેલાં·
રીંગણાં· નાહાની માસળી· આંબલી એટલી જણ
સ ખાવી નહીં· શ્રમ કરવો નહીં· મૈથુનાદિ સ્ત્રી
સંઘર કરવો નહીં· હીંગ· સુઠ· મસુર· કોરી·રા
ઈ·કાંજી આ સરવેનો ત્યાગ કરવો· ચિંતા ભરેલો
વીચાર કરવો નહીં·રીસ કરવી નહીં· દિવસનું સુ
વું નહીં· કાંસાના વાસણમાં જમવું નહીં· ને કૃણ

खाथाथी गळामां सोस थाय छे ते केण खावुं न-
हीं. आ प्रमाणे जे जरवी शके ते माणसने आ
लोकनाथ रस आपवो. लजाडी तथा खावानो ला
लचु होय जे तेने आ रस आपवो नहीं. सारो दि-
वस जोईने वा सारो वार जोईने. पुरण तिथि जे
वामां वा शुकल पक्षमां वा रोगीनो चंद्रमा जोई
ने आ लोकनाथ रसनी पूजा करीने कुमारीकाने ज
माडीने तेने पोतानी शक्ती प्रमाणे कंई सोनानुं दा
न आपीने ते कन्याना आशीरवाद रूपी वचन-
लेईने पछी आ लोकनाथ रस खावो. त्यार के जे
घडी थाय पछी जो शरीरने कांई संताप थाय तो
साकर. गळोनु सतव ने वंशलोचन आत्रण-
भेगां करीने आपवुं एटले ते संताप मटे छे.
जज्वर. क्षास. दाकम. सेलडी आ जणासो थोडी
थोडी खाय तेने करीने सर्व मटे छे वा-धाणकु
टीने तेने घीमां शेकीने खावा मई साकर नांखवी.

घाणागरोनो काढो करीने आ रस मेलावीने म
ध मधु नाखीने आपे तो गमे तेवो ताव तुरतना
श पामशे. वाळो अडुणसानो काढो करीने मधे
मध साकर मेलावीने आ रस आपे तो रक्तपि-
त. कफ. श्वास. स्वरभंग ए रोग सरवे मटे छे.
वा लांग शेकीने चूरण करीने तेमां आ रस मे-
लावीने आपे तो नीन्द्रा न आवती होय तेने आ
वे छे. संचळ. आळहरडे. पीपर आ ओशडनुं
चूरण करीने तेमां आ रस घालीने उना पाणी-
थी ले तो गमे तेवो सुळ वा अजीरण मटे छे. म
ध. पीपरथी ले ते गमे तेवो ताव मटे छे. दाडमना
फूलना रसमां आ रस लीए तो पेटमां दालीया-
से कवलु रोग थाय छे ते मटे छे. वातरक्त, ओ-
कारी, मूत्रव्याधी, नाकनी वाटे लोई पडे छे ते सर्व
मटे छे. गळोना रस काढीने मधे साकर मिलावी
ने मे आ रस मिलावीने नाकमां लेतो नाकथी लो-

छे पडतुं बंध थाय छे.- बोरनो मगज- पीपरीमो
रनी पीसीनी मात्रा- आ त्रण एकठां करीने मधसा
कर मिलावीने आ रस मिलावीने आपीए तो-
ओकारी तथा हेडकी मटे छे. आ प्रमाणे सरवे-
रोगोनो नाश करनार छे- आ लोकनाथ रस जेट
ला पोटली रस छे तेने ठेकाणे मृगांक- हेमगर्भ-
मौक्तिकाज्यान रसायनना जेना प्रमाणे विधि क
री वापरवा लायक छे एम जाणवुं.

लघु लोकनाथ रस- कोडीनी मात्रा एक-
भाग- मंडुर एक भाग- मरीए जेना जेटला
आ त्रण ओसडो लेईने झीणां वाटीने घीमां ज
ल करवो- पछी घी सुकई जाय एटले नागरवेलना पा-
ननो रसमां जल करीने मास प्रमाणे गोळीओ क
रवी- एने लघु लोकनाथ रस कहे छे- ते रस मध
तथा मांखण बरोबर सेवो पोहोर पोहोरना आं
तरे ले तो समान क्षय मटे छे- या आ प्रमाणे एक

माडर ते तो राजयक्ष्माहीने दूर करे छे.

मृगांकपोटलीरस- सोनाना बारीक पत्रा करीने तेना समभाग शुध्ध करेलो पारो लेईने बेने भेगां करीने कांचनवृक्षना पानना रसमां खल करवो. अथवा लाल कांचनीना रसमां ज्यां सुधी सरवे-एक थई जाय त्यां सुधी खल करवो. पछी सारो एक पीट करवो. पछी सोन्याथी चोथो भाग टंकण खार, सोन्याथी बमण मोतीनी मात्रा, सोनाना ज रोजर गंधक ए सरवे लेईने खल करवो. पछी तेना गोळो करवो ने उपर माटीनो लेप करवो. सुका य एटले माटीना बे संकोरां लेईने संपुट करीने ते गोळो मंई घालीने माटीनुं माटलुं लेईने तेमां मीठुं भरवुं ने वचमां ते गोळो राखवो. पछी तेना उपर मीठुं भरीने बधुं माटलुं मीठाथी भरवुं. माटलाना मोंमा बीजुं माटलुं उंधुं पाडीने तेने कापड माटी करवी पछी मोटी गजपुटनी आंच देवी. ताडुं

થાય એટલે બાહાર કાઢીને વલી એન રીતે સર
વે ઓશડો તથા રસમાં જલ કરીને એન રીતે મો
ટી ગનપુટની આંચ દેવી. એવી રીતે જે આંચ દે
વી તેથી માત્રા શુધ્ધ થાય છે તેને મૃગાંક પોટલી
રસ કેહે છે. આ પોટલી રસ આઠ મરી અથવા
ત્રણ પીપર મિલાવીને આપવો. વા રોગીની શ
ક્તી જોઈને એક ગુંજ પ્રમાણે આપવો. વધારે રો
ગ ઘેરાયલો ને અશક્તીવાન હોય તો ઘીમાં આ
પવો અથવા મધમાં આપવો. અંતઃકરણ શુધ્ધ ક
રીને શુચિર્ભુત થઈને જેમ લોકનાથ રસ સરખું
પથ્ય કરવું. આ પ્રમાણે આચરણ કરે તો આ રસા
યણ જોઈને આપવું. ખીલા માણસને આપવું ન
હીં કારણ તેનાથી પથ્ય બરાબર કરાસે નહીં માટે
માણસનો બરોબર વિશ્વાસ જોઈને આપે તો એટ
લા રોગને મટાડ છે. ક્ષય. સંગ્રહણી. શ્વાસકાસ.
ક્ષય. આવઠણે. શરીરની કાંતી. જલહાની એ સર

વેરોગને મટાડે છે તથા ધાતુની વધાર કરશે સ્ત્રી
ઊપર ઘણી પ્રીતી કરશે.પણ રસાયણ છે તેથી
ઘી તથા દુધ તથા સાકર ઘણી ખાવી.

હેમગર્ભપોટલીરસ— શુધ્ધ પારો એક ભા
ગ તેથી ચોથો હીસો જાલ કરેલો સુરમો આ જે-
થી જમણો ગંધક લેઈને આ સરવે કંચન વૃક્ષ-
ના રસમાં જાલ કરવો. તેનો ગોળો કરવો પછી મા
ટીના બે સંકોરાં લેઈને તે ગોળાને માંહે ભરીને સં
પુટ કરવો ને સારી કાપડમાટી કરવી. પછી એક
હાત ઊંડો ખાડો કરવો તેના નીચે એક સંપુટ મા
ય એવડો ન્હાનો ખાડો કરવો. પછી તે ન્હાના ખા
ડામાં સંપુટ મુકીને તેના ઊપર એક આંગલમાં
ઓછી માટી પુરીને પછી તે ખાડો બધો છાણાથી
ભરવો ને અગ્ની દેવો. છાણા બરી જાય તો બીજાં
નાખવાં.એવી રીતે દીન ત્રણ સુધી ભટી રાખવી
પછી ટાડી થવા દેવી, પછી માંહેથી તે સંપુટ કાઢવો.

આવી રીતે ત્યારી કરે તેને લૂધર યંત્ર કેહે છે. તે સં
પુટમાંથી ઓશડો કાઢીને તેના જેટલો ગંધક લેઈ
ને આદુના રસમાં જાલ કરવો પછી ચિત્રકના રસ
માં જાલ કરવો. પછી મોટા પીલાં કોડાં લેઈને તેમાં
તે ઓશડ ભરવું. પછી ઓશડથી આઠમો હીસો
ટંકણખાર. ટંકણખારના બરોબર વસનાગ લેઈ.
ને બેને નિવડુંગાના રસમાં જાલ કરીને તે કોડાના
મોંમા તેની મુદ્રા કરવી. પછી એક માટલું લેઈ.
ને તેમાં ચુનાનો લેપ કરવો પછી તેમાં તે કોડાં મુ
કવાં. તેના ઉપર બીજું માટલું ઉંધું ઢાંકવું ને તેના
સાંધામાં કાપડ માટી કરવી. પછી ગજપુટ અગ્ની
દેવો. ઠાડું થાય એટલે બાહાર કાઢીને રાખવું. તે
ને હેમગર્ભ પોટલી રસ કેહે છે. આ રસ લોકના-
થ રસ સરીખો છે તેને રીતે ખાવો. ને તે કરતાં વિ
શેષ પથ્ય કરવું. ત્રણ દિવસ મિઠાનું પથ્ય કરવું. ને
આ ઓશડથી ઓકારી થાય તો ગણોનો કાઢો ક-

રીને તેમાં મધ નાખીને પાય તો ઓકારી મટે. કફ
નો કોપ થાય તો ગોળ ને આદુ એ બે વાટીને આ
પવો તેથી કફ મટે છે. વા રેચ લાગે તો લાંગ થો
ડી શેકીને મીઠા દહીમાં આપે તો ઝુલાબ બંધ
થાય છે. વા આ રસાયણ માત્રાથી ઉદર રસ વા
ક્ષય. શ્વાસ સંગ્રહણી. અવઠણ એ સરવે રો
ગ દુર થાય છે. અગ્ની પ્રદીપ થાય છે. કફ વા-
યુને મટાડે છે પણ બરોબર પથ પાળે તેના કા
મની છે.

ઉનમાદ રસ — શુધ્ધ કરેલો પારો એક ભા
ગ. ગંધક એક ભાગ. સુંઠ. મરી. પીપર આ ત્રણ
ઓસડો તેના બરોબર લેવાં. પછી ધતુરાના ફ
લના રસમાં એક દિવસ ખલ કરવો તેની પુટ ક
રવી. તે પુટ ને માણસને સન્નિપાત થયો હોય
તેને સુંઘાડવી તેથી સન્નિપાત મટે છે. પુટને ગુ
નરાતી છીકણી કેહે છે. તે છીકણી સુંઘાડે તો મા-

થામાંથી પીત ઊતરે ને સન્નિપણાં ઠેકાણે બેસે.

આંજન રસ— નીપાળાના બીજને છાલ કાઢીને લેવા. મરી પીપર પારો એ સરવે ઓશડો સમભાગ લેઈને બંલીરાના રસમાં સાત દીવસ સુધી જલ કરવો પછી તેની ગોળી એક કરવી. તે ગોળી પાણીમાં ઘસીને આંખમાં અંજન કરે તો સન્નિપાત મટે. માથાનો પવન સરજો થાય અને ચિત્ત ઠેકાણે આવે.

નારાચ રસ— પારો એક ભાગ, ટંકણખારની લાઈ એક ભાગ, મરી એક ભાગ, ગંધક પીપર સુંઠ આ ઓશડો ત્રણ મરીથી બમણા, શુધ્ધ કરેલા નીપાળાના બી સર્વના સમભાગ આ સરવે ઓશડો એકઠાં કરીને જલ કરવો પછી તેની પડી કરવી. એને નારાચ રસ કેહે છે. આ રસ જુલાબ લેવો હોય તો તેને ઊના પાણીમાં બે ગુંજ પ્રમાણે આપવી તેનેથી જુલાબ લાગસે તેથી પે-

ટના રોગ સરવે મટે છે મલ છુટશે વાયુ ઊર્ધ્વગ
તીને પામે તો સરવે નલદીથી મટે છે. ઊપરજી
ચડીને ઘણું ઘી જાવું તેથી ઘણો લાગે તો તા-
ડા પાણીથી ન્હવરાવવો.

ઈચ્છાભેદી રસ - હીંગલો, ટાંકણખારની
લાહી, સુંઠ, પીપર, આ ચાર ઓશડો કર્ષ કર્ષ પ્ર
માણે લેવા. ચોક. શુધ્ધ કરેલા નીપાળાનાં જીન
આ બે ઓશડો એક પલ પલ પ્રમાણે લેવાં. આ
સરવે ઓશડો એકઠાં કરીને ઝીણાં વાંટીને કપડ
છાણ કરીને પડીઓ કરવી. તે જુલાબ લેવામાં ઘ
ણી ઊત્તમ છે. તેની પડી એક ત્રણ ગુંજા પ્રમાણે
લેઈને ઊપર ગાયનું દુધ પીવું. તેનેથી ઘણો સારો
જુલાબ લાગશે ને પેટના સરવે રોગ મટે છે. મલનો
અવરોધન મટીને મલ સાફ થાશે.

રાજ મૃગાંક રસ - પારાની માત્રા ત્રણ લા-
ગ, સોનાની માત્રા અજરજની માત્રા એક લાગ,

મનસીલ ગંધક હરતાલ એ ત્રણ ઓશડ શુધ્ધ કરવાં જે જે ભાગ લેઈને સરવે એકઠાં કરીને ખલ કરવો. પછી મોટા મોટા કોડા લેઈને તેમાં તે ઓશડો ભરવા. પછી ટાંકણખાર ખાખરીના દુધમાં વાટીને તે કોડાના મોંમા મુદ્રા કરવી. પછી તે માટલામાં ભરવી ને ઉપર બીજું માટલું ઉંધું મુકવું. પછી તેના સાંધામાં કાપડમાટી કરવી ને ગજપુટની આંચ આપવી. ટાઢું થાય એટલે તેમાંથી ઓશડ કાઢીને ખલ કરીને રાખવું તેને રાજમૃગાંક રસ કેહે છે. આ રસ દશ પીપર વા ઓગણત્રીશ મરીનુ ચૂરણ કરીને ઘી મધ મિલાવીને આ રસ ચાર ચાર ગુંજ પ્રમાણ દેવો તેને કરીને ક્ષયરોગ મટે છે.

સ્વયમગ્નિ રસ - શુધ્ધ કરેલો પારો એક ભાગ, ગંધક બે ભાગ, આ બેને એકઠાં કરીને ખલ કરવો. તેને કાજલી કરવી. પછી તેના સમભાગ લોહ માત્રા લેવી. પછી તેના ભેગી મિલાવીને

કોરકુડાના રસમાં બે પોર સુધી ખલ કરવો. પછી
તેનો એક ગોળો કરવો તે ગોળો તાંબાના વાસણ
માં રાખવો. પછી ઉપર સુરતી એરંડાના પાને તે-
ગોળા ઉપર વેટવાં. પછી તે ગોળો તાપમાં સુકવ-
વો. પછી કોઈ અંનનો ઢગળો વા અંન ભરવા-
નો કોઠાર તેમાં એક પુરૂષ ઊંડે તે ગોળો રાખવો.
તે બાર પોર સુધી રાખવો પછી બાહાર કાઢવો-
તો તેની માત્રા થાય છે. તે માત્રાને ખલ કરીને પુ
ગડેથી ગાળીને પાણીમાં થોડી મુકી લેવી તે પાંણી
માં તરસે. પછી તે માત્રાના પુટ દેવાં તે- કોરકુડા
ના રસમાં સાત પુટ દેવાં ૧. માકાના રસના પુ
ટ સાત દેવાં ૨. કાંગોલીના રસના સાત પુટ દેવાં
૩. કોહોડાના રસના સાત પુટ દેવાં ૪. મુંડીના રસ
ના સાત પુટ દેવાં ૫. પુનર્નવાના રસના સાત પુટ
દેવાં ૬. સહદેવીના રસના સાત પુટ દેવાં ૭. ગળો
ના રસના સાત પુટ દેવાં ૮. નીલના રસના સાત

पुट देवां ज. निर्गुंडीना रसना सात पुट देवां १०. चि
त्रकना रसना सात पुट देवां ११. आवी रीते पुट दे
वाय एटले रसायण सिध्ध थाय छे. एने स्वय
मग्नि रस कहे छे. आ रस वीर्यवान छे. मोटा मो
टा पुरुषोए कहेला आ स्वयमग्नि रस सरवे रो
गने मटाडे छे - आ स्वयमग्नि रस त्रिफळाना-
चूरणमां मध मेलावीने जे निष्क प्रमाण आपेथी
सरवे रोग दूर थाय छे - वा सुंठ मरी पीपर ह
रडां जेहडां आंबलां छीलाथी नयफळ लवींग
आ नव ओशडोनुं चूरण करीने मांहे तेना सम-
भाग रस नाखीने पछी मध मिलावीने जे निष्क
प्रमाण आप्युं होय तो क्षयरोग मटे छे. कास रोग
मटे छे. आगल लोहनुं चूरण कह्युं छे ते मात्रा
नाखवी. वा रसायण कह्युं छे ते शोधेलुं नाखवुं का
चुं नाखवुं नहीं.

सूर्यावर्तरस - शुध्ध पारो एक भाग ने

ગંધક પારાથી અરધો લાગ આ બેને કોરઈકાનાર
સમાં ખલ કરવો. પછી તેને કાજલી કરવી. તે કાજ-
લીના સમભાગ તાંબાના પત્રાં લેઈને તેને તે કલક
નો લેપ કરવો. પછી માટીનું માટલું લેઈને તેમાં તે
ભરવું. ને માટલા ઊપર બીજું માટલું મુકીને કા
પડમાટી કરવી. ચુલા ઊપર ચઢાવવું ને નીચે અ
ગ્ની કરવો. ને એક દિવસ દેવતાની આંચ આપ-
વી. પછી ટાઢું થાય એટલે તેમાંથી પત્રા કાઢીને
ખલ કરવો તેને સૂર્યાવર્તરસ કેહે છે. આ રસ જે
ગુંજ પ્રમાણે જે માણસને શ્વાસ છે તેને આપવો
તેનેથી શ્વાસ મટે છે.

સ્વચ્છંદભૈરવરસ — શુધ્ધ પારો ૧. લોહ
માત્રા ૨. સુવર્ણમાક્ષિકની માત્રા ૩. ગંધક ૪. હર-
તાલ ૫. જાલ હરડે ૬. એરણી ૭. નિર્ગુંડી ૮. સું
ઠ ૯. મરી ૧૦. પીપર ૧૧. ટાંકણખારની લાહી ૧૨.
શુધ્ધ કરેલો વછનાગ ૧૩. આ તેર ઓશડો સમ-

लाग लेईने निर्गुंडीना रसमां ओक दिवस जल कर
वो. पछी मुंडीना रसमां ओक दिवस जल करवो. प
छी जेजे गुंज प्रमाणे गोळीओ करवी. ओने स्व-
च्छंद भैरव रस कहे छे. आ भैरव रस रासना.
गळो. देवदार. सुंठ. ओरंडानु मूल. आ पांचओ
शडोनो काढो करीने मांहे गुगल मेलावीने देवो.
तेने करीने सरवे वायुना रोग मटे छे.

हंसपोटलीनी रस – कोडीनी भस्म ५. सुं
ठ २ मरी ३ पीपर ४ टांकण खारनी लाही ५ शुध्ध
करेलो वछनाग ६ गंधक ७ शुध्ध करेलो पारो ८.
आ आठ ओसडो समभाग लेईने जंबीराना र
समां जल करवो. पछी मासा मासा प्रमाणे गो-
ळीओ करवी तेने हंसपोटली रस कहे छे. आ
रसायण मरीनुं चूरण बरोबर घीमांथी लेवुं.
तेने करीने संग्रहणी रोग दुर थाय छे. ओनापी
र भोरी छासने भात खावो उत्तम छे.

त्रिविक्रमरस - तांबानी मात्राना बरोब
र बकरीनुं दुध लेईने तेमां तांबानी मात्रा नाखी
ने ऊकाळवुं. कोरी थाय तांसुधी ऊकाळवुं. पछी ते
तांबानी मात्रा तथा शुध्ध करेलो पारो गंधक आ
त्रण ओशडो समभागे लेईने निर्गुंडीना रसमां
खल एक दिवस करवो ने गोळो करवो. पछी वा-
लुकायंत्रमां घालीने एक पोहोर अग्नी करवो. ता
ढुं थाय एटले बाहार काढीने तेमांथी ओशड का
ढी लेवुं. एने त्रिविक्रमरस केहे छे. आ रस जे
गुंज प्रमाणे माहाळुंगीना मूळना रसमां अथवा क
ढा करीने तेमां आपवुं. एने करीने अश्मरी रोग
एक महिनानो हशे तोए मटे छे तेमां संशय नहीं.

महातालेश्वर रस - हरताल १. स्वर्णमा-
क्षिकनी मात्रा २. मनसील ७. शुध्ध करेलो पारो ८.
सींधव ५. टांकणखार ६ आ छ ओशडो समभाग
पाराथी बमणो गंधक. गंधकना समभाग तांबा

ની માત્રા લેઈને સરવે એકઠી કરીને તેનો જલ કર-
વો-પછી જંબીરાના રસમાં પાંચ દિવસ સુધી જલ
કરવો-પછી માટીના બે સંકોરાં લાવીને તેમાં ભરવું
તેને સંપુટ કરવો સારી રીતે કાપડમાટી કરવી પછી
ભૂધર યંત્રમાં ગજપુટ દેવો- ભુધર યંત્ર કરવાની રી
ત એ છે જે - ભટીનો ખાડો કરીને તેમાં સંપુટ રહે
તેટલો નાહાનો ખાડો કરીને તેમાં તે સંપુટ મેલી-
ને ઊપર અરધ તસુ માટી પુરીને પછી છાણા પુરી-
ને સળગાવે તે ભુધર યંત્ર કેવાય છે- પછી ટાડું થા
ય એટલે બાહાર કાઢીને પછી જંબીરાના રસમાં
પાંચ દિવસ જલ કરીને એજ રીતે ભુધર યંત્રમાં
પકવવું- એવા સાત પુટ દેવા તારે માત્રા થાય છે-
તે માત્રા છ પલ લેવી- તાંબાની માત્રા બે પલ લે
વી- લોહમાત્રા ચાર પલ લેવી- એ ત્રણ માત્રા એ-
કઠી કરીને જલ કરવો પછી જંબીરાના રસમાં એ
ક દિવસ જલ કરવો- પછી માટીના સંકોરાં બેમુ સં

पुटकरीने तेमां ते भरवुं. सारी रीते कापडमाटी क-
रीने फलक अग्नीनी गजपुट आंच देवी. ताडुं थाय
य एटले बाहार काढीने तेनाथी तीन्ने हीसो शु
ध्ध करेलो वछनाग लेईने बारीक वाटीने तेना ले
गो करवो. एने महातालेश्वर रस केहे छे. आ र
स अडधा निष्क प्रमाण लेसना घीमां आपवो.
तेना उपर तरत घी मध एकठां करीने तेमां
बावचीनुं चूरण करीने एक कर्ष प्रमाण ठरी
ने भई ते मात्रा नाखीने आपवी. तेने करीने सारा
शरीरमां कोड नीकरेल हसे ते ब्लदीथी मटे छे. वा
गमे तेवा रोगना हसे वा गमे तेटला दिवसना हसे
तोये मटे छे तेमां भुल नहीं.

कुष्ठकुठाररस — पारानी मात्रा १. गंधक २.
लोहमात्रा ३ तांबानी मात्रा ४. गुगल ५. हरडां ६
बेहेडां ७ आंबलांट जङामसींजडीना फूल ८ चित्र
क १० सिलाजीत ११ आ अगीआर ओशडो एकु-

એક ઓશાડ શોલ શોલ શાણ પ્રમાણે લેવાં. વાં ચોશ
ઠ શાણ કરંન જીન લેવાં. પછી સરવેનું બારીક ચૂ
રણ કરવું. પછી અજરકની માત્રા ચોશઠ શાણ પ્ર
માણે લેવી તે ચૂરણમાં મેલવવી પછી ઘીનું રીતું મા
ટીનું વાસણ લેઈને તેમાં ઘીને મધ મિલાવીને મેં
તે ચૂરણ મિલાવવું પછી રાજવી તેને કુષ્ટકુઠારર
સ કેહે છે. આ રસ જે નિષ્ક પ્રમાણે આપવું. તેને
કરીને સરવે જાતના કુષ્ટ વા ગલત કુષ્ટ જાલદી મટે છે.

ઊદયાદિત્યરસ - શુધ્ય કરેલો પારો ગંધ
ક એ બે કોરકેડાના રસમાં જાલ કરીને તેનો ગો-
ળો કરવો. તે ગોળો માટલામાં રાખીને પરથી ત્રણ
ગણી તાંબું લેઈને તેની વાટકી કરીને તે ગોળાના
ઊપર ઊંધી વારવી. તેના સાંધામાં રાજ સારી પેઠે પુ
રવી. પછી સાંણપાણીને એકાંદર કરીને તે વાટકી
ને લેપ કરવો. પછી તે માટલાના ચુલા ઊપર ચઢા-
વવું. પછી મોટા અગ્નીની જાળ જે પોહોર સુધી

देवो. ताडुं थाय एटले तेने जलमां नाखीने पुट देवां
तेना ओशडा- करांगीजरो१. चित्रक२. हरडां३.
बेहेडां४. आंबलां५. जावरनी सींगनो भर्छेनोग
रल६. वावडींग७. जावंत्री८. आ आठ ओशडो
नो काढो करीने ते रसायणने ते काढामां एकदि
वस जल करवो. पछी कोरुं थाय एटले ते रसाय-
णने ऊदयादित्यरस कहे छे. आ रसायण जेर-
नी सालनो काढो करीने भर्छे जावंत्रानुं चूरण त्रण
साण नाखीने ते रसायण आपवुं अथवा गायना
दुधमां आपवुं अथवा त्रिफलाना काढामां आपवुं.
तेने करीने विचर्चिका रोग मटे छे. विचर्चिका रोगघ-
णु करीने अणजासे नहीं माटे तेनी रीत एटले तेनु
रूप कहुं छुं. घणुं करीने पग फाडे छे तथा तल्लग
र भर्छेने लागु छे दाह कुष्ट वातरक्त ए रोग स-
रवे मटे छे. आ ऊदयादित्य रस जातां जातां पां
चथी सात दिवस थाय एटले तेना आंगणीपर

એકદમ ગરમાઈ ફુટી નિકળે છે તેને ચોપડવાનું - ઓશડ - તલના ફુલ ૧. ગુંજ ૨. હીરાકસી ૩. ધું તુરો ૪. હાંસપદી ૫. સૂર્યા ફુલ ૬. ધુડા ૭ આ સાત ઓશડોને મૂળસહીત લેઈને સાત દિવસ સુધી તે ફોડાને લેપ કરવો. તેથી તે ફોડા ગમે તેવા હશે તોએ મટે છે. ધોરા કોઢ સાધ્ય હશે વા અસાધ્ય હશે તોએ મટે છે એમાં સંશય નહીં. લેપ કરવાનો - બીજો પ્રકાર - ગુંજ વા ચીનકને બારીક વાટીને પૂરણ કરીને તે પાણીમાં લેપ કરે તો કોઢ મટે છે. વા મનસીલ તથા હાંગડીની રાખ વાટીને લેપ કરે - તો કોઢ મટે છે ને લાલ સરીખા થાય છે. આ રસાયણ દીન ચળીદ ખાવું ને પથ્ય બરોબર કરવું. જો પથ્ય ચુકે તો મરે માટે ના ચુકવીને વઈદને પણ એવા માણસને આ રસાયણ આપવું નહીં. તેમાં નશા ન લેવો નહીં.

સર્વેશ્વર રસ - શુધ્ધ કરેલો પારો ચાર પલ

प्रमाणे लेवो. गंधक एक पल प्रमाणे लेवो. पछी ए
नेनो एक पोहोर सुधी जल करवो. पछी तांबानी मा
त्रा, अभ्रकनी मात्रा, लोहनी मात्रा, ए हींगळो-
आ चार ओशडो चार चार पल प्रमाणे लेवां. सुव
र्णनी मात्रा रूपानी मात्रा आ बे दश दश निष्क ले
वी. हीरानी मात्रा एक मासा प्रमाणे लेवी. हरता
लनु सत्व बे पल प्रमाणे लेवुं. आ सरवे ते पारा
तथा गंधकनी कानली करी तेना लेशु करीने नं
लीराना रसमां एक दिवस जल करवो पछी धतु
राना रसमां एक दिवस जल करवो पछी अरडु
साना रसमां एक दिवस जल करवो. निवडुंगीना
रसमां एक दिवस जल करवो आकडाना दुधमां
एक दिवस जल करवो. जकाम तीजडीना रसमां
एक दिवस जल करवो. कर्णना मूलना रसमां ए
क दिवस जल करवो. पछी तेनो एक गोळो करवो.
तेगोळो वालुकायंत्रमां मुकीने त्रण दिवस सुधी ज-

ग्नि देवो. ताढुं थाय एटले बाहार काढीने तेमांथी रसायण बाहार काढी लेवुं. पछी शोधेलुं वछनाग नुं चूरण एक पल प्रमाणे. पीपरनुं चूरण बे पल प्रमाणे आ रसायणमां भेळववुं एटले मात्रा शुद्ध थई. एने सर्वेश्वर रस कहे छे. आ रसायण बे गुंज प्रमाणे मधमां आपवुं. तेना उपर तुरत आ- वळी वा देवदारनुं चुरण एक कर्ष प्रमाण एरंडेल तेल मेळवीने आपवुं. तेणे करीने धोळो कोड वा म- टीक कोड ए सरवे तुरत मटे छे. सरवे जातना कोड मटे छे पण पथ बरोबर करवुं तो जावुं.

स्वर्णक्षिरी रस — थोर पल पांच लेईने एक माटलामां छाश भरीने तेमां थोर नाखीने भी- जरवी पछी ते छास नाखी देवी. पछी दुधमां उकाळ चीने ते दुध नाखी देवुं. पछी ते थोरने धोईने रा- खवी. पछी मरी बे पल. पारानी मात्रा एक पल लेईने आ त्रणने एकठा करीने खल करवो. तेने

સ્વર્ણક્ષિરીરસ કહે છે. તે રસ નિષ્ક પ્રમાણ લે તો સુપતી ગોઈ મટે.

પ્રમેહ જઘ રસ – પારાની માત્રા ૧. ગંધકનો હની માત્રા ૨. લોહની માત્રા ૩. શુધ્ધ કરેલો સીલાજીત ૪, સુવર્ણમાક્ષિકની માત્રા ૫, મનસીલ ૬. સુંઠ ૭, મરી ૮, પીપર ૯, હરડાં ૧૦, બેહેડાં ૧૧, આંબળાં ૧૨, કચળીનું ફુલ ૧૩, આંકોલીબીજ ૧૪, હળદર ૧૫. આ પનર ઓશડો સમ ભાગ લેઈને માત્રાવના ચૂરણ કરવું. પછી માત્રાના ચૂરણ એકઠાં કરીને ભાંગ્રાના રસમાં ખલ કરવો પછી છાંયમાં સુકાય એટલે ફરીને તેના રસમાં ખલ કરીને છાયામાં સુકવવો. એવી રીતે ભાંગ્રાના રસમાં વીસ પુટ દેવાં. તેને પ્રમેહ જઘ રસ કહે છે. આ રસ નિષ્ક પ્રમાણ લેઈને મધમાં મિલાવીને લેવે. તેણે કરીને મહા પરમા મટે છે. વા જાંબલી જડીના બીજ છ લેઈને, તેનું ચૂરણ કરીને ચોખાના

घोशामणमां अेक पल प्रमाणे लेवुं. वा चूरणं जे निष्कु प्रमाणे जी मिलावीने तेमां ते रसायण मिला वीने लेतो घणा दिवसनो परमो मटे छे.

चनी रस — पारो चारलाग. गंधक आठ लाग. हलदर १. हीरडां २. बेहेडां ३. आंजरां ४. हरडे दल ५ आ पांच ओशडो बे बे लाग. नीशोत्तर १. शोधेला नीपाळा २ चित्रक ३ आ त्रण ओशडो त्रण त्रण लाग. सुंठ १ मरी २ पीपर ३ दांती मूल ४ कूई ५ आ पांच ओशडो आठ आठ लाग लेईने सरवे ओशडोनुं चूरण करीने नाहा- नी अरणीना रसमां जल करीने सुकववुं. फरीने ते न रसमां जल करीने सुकववुं. अेवी रीते अरणी ना रसना पुट सात देवां ने सुकववो पछी लांगशना रसमां पुट सात देवां पछी चित्रकना रसना पुट सा त देवां पछी अेरंडेल तेलना पुट सात देवां. अेवी- रीते अेकेक रसना पुट सात देईने निष्कु निंबु प्र-

माणें गोळीओ करवी. तेमांथी गोळी एक ऊना [illegible]ना साथे आपवी तेणे करीने जुलाब थाय छे. घणो लागे तो मोरी छासमां मीठुं नाखीने ते भातना साथे खावी. मीठाने साटे सींधव खावुं पाणी ऊनुं आपवुं. आ रसायणने माहावनी रस कहे छे. तेनाथी जुलाब लागीने पेटना रोग सरवे मटाड छे.

वीद्याधर रस — गंधक १. हरताल २. स्वर्णमाक्षिकनी मात्रा ३. तांबानी मात्रा ४. मनसील ५. शुध्ध करेलो पारो ६ आ छ ओशडो समभागे लेईने खल करीने पीपरीना काढामां एक दिवस खल करवो. पछी निवडुंगाना रसमां एक दिवस खल करवो. एने वीद्याधर रस कहे छे. आ रस अरधा निष्क प्रमाणे मधमां खाये तो तेने करीने गुल्मरोग वा प्लीहोदर छ जहीनेमां एवा पेटना सात रोग छे ते सरवे मटे छे.

ત્રિનેત્ર રસ- ટાંકણખાર ૧. હરણનું સીંગ ૨. સુવર્ણમાત્રા ૩ તાંબાની માત્રા ૪ પારાની માત્રા ૫ આ પાંચે ઓશડો સમભાગ લેઈને આદાના રસમાં એક દિવસ સુધી ખલ કરવો. પછી માટીના સંકોરાં લેઈને તેનો સંપુટ કરવો. તેમાં તે ઓશડો ભરીને કપડ માટી કરવી. પછી કુલકાઅગ્નીથી ગજપુટ દેવાં. પછી ટાઢું થાય એટલે બાહાર કાઢવું તેને ત્રિનેત્ર રસ કેહે છે. આ રસ એક માસા પ્રમાણે મધ મિલાવીને મઈ ઘી મિલાવીને આપવો ઉપર તુરત સીંધવ ૧ જીરૂં ૨ હીંગશેકીને ૩ આ ત્રણનું ચૂરણ કરીને માંઈ ઘી તથા મધ મિલાવીને આપવું તેને કરીને થાકતી ગુજ ગમે-તેવું હસેવા ગમે તેટલા દિવસનું હશે તોએ મટે-છે તેમાં સંશય નહીં.

ગજકેશરી રસ- શુધ્ધ કરેલો પારો એક ભાગ, ૧ ગંધક જે ભાગ ૨ એ બેને એકઠાં કરીને

એક પોહોર જલ કરવો - પછી ને જેના બરોબર
શુધ્ધ કરેલું તાંબું લેઈને તેનું કુલડું કરીને તેમાં
તે ઓશાડ નાખવું - પછી તેના ઊપર ઢાંકણું જે-
સારીને પછી માટીનું માટલું લેઈને તેમાં મીઠું
ભરવું ને વચે તે ઓશાડવાળું કુલડું મુકવું - ને ઊ
પર મીઠું ભરીને તેને મોં ઊપર બીજું નાહાનું મા
ટલું ઊંધું ઢાંકવું - તેના સાંધામાં કાપડ માટી કર
વી પછી ગજપુટથી મોટો ખાડો કરીને તેમાં છા
ણાભરીને તેના વચમાં તે માટલું મુકવું - પછી અ
ગ્નીની આંચ આપવી - ટાઢું થાય એટલે બાહાર
કાઢીને તે કુલડું ખલમાં ખલીને ચૂરણ કરવું - તે
ને ગજકેશરીરસ કેહે છે - આ રસ બે ગુંજભમા
ણે આપવું - તે આપવાની રીત એ છે કે બીડાના પા
નના ટુકડામાં આપવું ને ઊપર તુરત હીંગ શેકે-
લો ૧ - સુંઠ ૨ - જીરૂં ૩ વેખંડ ૪ મરી ૫ આ પાંચ
ઓશડોનું ચૂરણ કરવું તે ઊના પાણીમાં એક ક

ર્ષ પ્રમાણે આપવું. તેને કરીને જે અસાધ્ય શુંળ છે તે જલદીથી મટે છે.

અગ્નીમુખરસ – શુધ્ધ કરેલો પારો ૧ શુધ્ધ કરેલો વછનાગ ૨ ગંધક ૩ અજમો ૪ હરડાં ૫ બેહેડાં ૬ આંબળાં ૭ સાજીખાર ૮ જવખાર ૯ ચિત્રક ૧૦ સીંધવ ૧૧ જીરૂં ૧૨ સંચલ ૧૩ વાવડીંગ ૧૪ સમુદ્ર મીઠું ૧૫ સુંઠ ૧૬ મરી ૧૭ પીંપર ૧૮. આ અઢાર ઓશડનું ચૂરણ કરીને તેમા જંજીરાના રસમાં ખલ કરવો. તેની મરી પ્રમાણે ગોળીઓ કરવી. તેમાંથી એક ગોળી ખાય તો સરવે અજીરણ મટે છે.

અજીરણકંટક રસ – શુધ્ધ કરેલો પારો ૧ શુધ્ધ કરેલો વછનાગ ૨ ગંધક ૩ આ ત્રણ ઓશડો સમભાગ. મરી તે સરવેના સમભાગ લેઈને સરવેને વાંટીને ઝીણું ચૂરણ કરવું. પછી રીંગણીના રસમાં ખલ કરીને છાયામાં સુકવવો. વલી

रींगणाना रसमां जल करवो ने छायामां सुकववो.
एवी रीते एकवीश पुट रींगणीना रसमां देवां.
पछी त्रण गुंज प्रमाणे गोळीओ करवी. एने अ
जीर्णकंटक रस कहे छे. आ रसायणनी एक गो
ळी सवारमां ले तथा एक सांजे ले उपर पाणी
पीवुं तेने करीने सरवे अजीर्ण वा मोडसी मटे
छे. पुट देवां रस लेवो ते रींगणीना फळनो लेवो.
वा गोळी उपर पाणी पीवुं ते ताडुं पीवुं. आ रसा
यण घणु उत्तम छे. पथ जरोजर करवुं.

मंथानु भैरव रस – पारानी मात्रा १. तां
बानी मात्रा २ हींग ३ पाजाण मुळ ४ सींधव ५
गंधक ६ हरताल ७ कटुकी ८ आ आठ ओशडो
सम भाग लेईने मात्रा विना ओशडोनुं सरवेनुं चू
रण करवुं. पछी मात्रा नाखीने जल करवो. पछी पु
नर्नवांना रसमां एक दिवस जल करवो पछी द
वडांगरीना रसमां एक दिवस जल करवो. पछी

तांदळजाना रसमां एक दिवस जल करवो. पछी क
डवी दोडकीना रसमां एक दिवस जल करवो. ए
वी रीते जल करीने तेनी गोळीओ करवी. एने
मंथानुत्मेरवर रस केहे छे. आ रस एक मासा प्रमा
णे मधमां लेवो तेना उपर लींबडानी छालनो
काढो करीने पीवो तेणे करीने कफ मटे छे.

वात नाश रस — पारानी मात्रा १ सोनानी
मात्रा २ हीरानी मात्रा ३ तांबानी मात्रा ४ लोहमा
त्रा ५ स्वर्णमाक्षिकानी मात्रा ६ हरतालमात्रा ७ शु
ध्ध करेला सुरमा ८ मोरथुथानी मात्रा ९ अकीण
१० आ दश ओशडो समलाग. सींधव १ संचे
ण २ बीडलवण ३ जांगडीजार ४ समुद्रमीठ ५
आ पांच ओशडो मलीने एक लाग. केहतो उ
परना ओशडो एकेक तोलो होय तो आ पांच जा
र मलीने एक तोलो लेवो. ए सरवे एकठां करीने
नीवडुंगाना दुधमां एक दिवस जल करवो पछी

માક્ષીના બે સંકોરાં લેઈને સંપુટ કરવો. કાપડ-
માટી કરવીને લુધર યંત્રમાં નાખીને અગ્ની દે-
વો. તાડું થાય એટલે બાહાર કાઢવું. તેમાંથી
ઓશડ લેવાં. તેને વાતનાશ રસ કહે છે. આ ર
સ એક માસા પ્રમાણે આદાના રસમાં આપવો.
ઊપર પીપરીમુળનો કાઢો મધે પીંપરીનું ચૂરણ
નાખીને આપવું. તેને કરીને સંપૂર્ણ આક્ષેપકા
દિક વાયુ મટે છે.

કનકસુંદરી રસ — ધતુરાના બીજ આઠ
સાણ. પારો બાર સાણ. ગંધક બાર સાણ. તાંબાની
માત્રા બે સાણ. અબરકની માત્રા ચાર સાણ. સ્વર્ણ
માક્ષિક માત્રા બે સાણ. બંગ માત્રા બે સાણ. સુરમા
શુધ્ધ કરેલા ત્રણ સાણ. લોહમાત્રા આઠ સાણ. શુધ્ધ
વછનાગ ત્રણ સાણ. કળલાવીનું મૂળ એક પલ. આ
પ્રમાણે સરવે ઓશડો લેઈને બારીક કરીને જલમાં
બાલીને લીંબુના રસમાં એક દિવસ ખલ કરવો. પછી

माटीना सकोरां लेईने तेमां ते ओशडो भरीने सं-
पुट करवो. सारी रीते कपडमाटी करवी पछी गजपुट
नी आंच आपवी. ताढुं थाय एटले बाहार काढी-
ने खलमां खलीने राखवुं. एने कनक सुंदर रस कहे
छे. आ रस आदाना रसमां अथवा लसणना र
समां नाखीने आपवो. तेने करीने मोटो दुर्घट स
न्निपात हशे तोअ मटे छे. वा घोला कोढ मटे छे.
वा जीर्ण सरवे कोढ. विसर्प. भगंदर. ज्वर वीस
दोष. अजरण ए सरवे रोग नाश पामे छे.

सन्निपात भैरव रस– शुध्ध करेलो पारो
त्रण कर्ष. गंधक त्रण कर्ष लेईने तेनी काजली कर
वी. पछी रूपानी मात्रा १. अबरखनी मात्रा २. तां
बानी मात्रा ३. बंग मात्रा ४. नाग मात्रा ५. लोह-
मात्रा ६. आ धा मात्रा एक एक कर्ष कर्ष लेईने
ते पारा गंधकनी काजलीमां सरवे एकठां करवुं.
पछी सरगवानी छालना रसमां एक पोहोर खल

કરવો. પછી ભાટ અંબલીના રસમાં એક પોહોર જ
લ કરવો. સુંઠના કાઢામાં એક પોહોર જલ કરવો.
જોરકૂળના રસમાં એક પોહોર જલ કરવો. તાંદળ-
જાના રસમાં એક પોહોર જલ કરવો. એવી રીતે જુ
દા જુદા જલ કરવો. પછી તેના ઉપર લુગડાનો કટ-
કો વીટીને તે ગોળો કાંસાના પાલામાં મુકીને ઉપ
ર બીજો પાલો ઉંધો ઢાંકવો. પછી કાપડ માટી ક
રવી. પછી માટીનું માટલું લેઈને તેમાં અરધ સુધી
મીઠું ભરીને તે ગોળો મુકીને ઉપર પાછી મીઠું ભરવું.
મધ્યે તે કાંસાનો સંપુટ રાખીને તે માટલાનું મોં બાં
ધ કરીને ચુલા ઉપર ચઢાવીને નીચે અગ્ની એક
પોહોર સુધી કરવો. ટાઢું થાય એટલે ઉતારીને તે
ગોળો બાહાર કાઢીને તેનું ચૂરણ કરવું. પછી પોવલા
નુ ચૂરણ કરીને એક કર્ષ. વા શોધેલો વછનાગ એ
ક સાણ. કાળા સાપની કાંચલી લેઈને તે સરવે રસા
યણમાં નાખીને જલ કરવો. પછી કાંસાની કુપીમાં

घालीने तेना मांउपर माटीनी गुरदी जेसारवी.प
छी तेना उपर कापडमाटी करवी. पछी ते कुपी वा
लुकायंत्रमां घालीने ते चुला उपर राखीने जे पो
होर अग्नी देवो. ताडुं थाय एटले बाहार काढवुं
ने ते कुपीमांथी ओशड काढीने तेने जल करवो.
पछी तेने जीन्नं ओशडोनो पुट देवां ते- तगर १
मुसली २ जटामांसी ३ चोक ४ परसा ५ पीपर६
नीलपुरपी ७ तमालपत्र ८ छेलाची ९ चीत्रक १०
रानतुलसी ११ जडीसोप १२ देवडांगरी १३ धत्तु-
रो १४ अगसता १५ मुंडी १६ मोहा १७ राई १८ मे
एरूल १९ आ ओगणीश ओशडोनो आंगरस
काढीने तेना जुदां जुदां जल करीने छायामां सुकव
वुं. एवी रीते सरवे ओशडोना पुट देवां. ने ओ
शडनो रस न निकळे तेनो काढो करीने तेमां ज
ल करवो. ने तेनी गोळीओ करीने राखवी., एने
सन्निपातभैरव रसकेहे छे. आ रस जे गुंजप्रमाणे

માહાભુંગીના રસમાં તથા આદાના રસમાં આ જે રસ
માં શોળ મરીનું ચૂરણ કરીને તે રસમાં નાખીને તે
રસાયણ એ સર્વે એકઠા કરીને જે માણસને સ
ન્નિપાત થયો હોય તેને આપવું. તેને કરીને સન્નિ
પાત મટે છે. આ સન્નિપાત રસ પ્રસિધ્ધ છે એમ
જાણવું.

ગ્રહણી કપાટ રસ — રૂપાની માત્રા ૧ મોતી
૨ સોનાની માત્રા ૩ લોહની માત્રા ૪ આ ચારએ
કેકું ભાગ. ગંધક બે ભાગ. શુધ્ધ કરેલો પારો ત્ર-
ણ ભાગ. લેઈને સરવે એકઠાં કરીને ખલ કરવો.
પછી કોઠના ફૂલના રસમાં ખલ કરીને તેને હરણ
ના સિંગડામાં ભરવો પછી તે સિંગડાને કાપડમા-
ટી કરવી. પછી તેને હલકી ભઠીમાં નાખીને મધ્યમ
અગ્ની દેવો. ટાઢું થાય એટલે બાહાર કાઢીને જ
લમાં ઝલવું. પછી ચિત્રકાના રસના પુટ સાત દેવાં.
પછી. આંગાડા ૧. લોધ્ર ૨ અતીવીખ ૩ નાગરમો-

था ४ धावडीनां फूल ५ ईन्द्रजव ६ गळो ७ आसा
ત ઓશડોના આંગરસ કાઢીને એક એકના ત્રણ
ત્રણ પુટ દેવાં. વા ને આરડાનો રસ નીકળતો ન
થી તેનો કાઢો કરીને તેના પુટ દેવાં ને છાયામાં
સુકવવો. પછી તેને માસા માસા પ્રમાણે ગોળી
ઓ કરવી. એને ગ્રહણી કપાટ રસ કહે છે. એની
એકકી ગોળી મરીનું ચૂરણ. મધ મિલાવીને લે તો
સરવે અતિસાર વા સરવે સંગ્રહણી નાશ પામે છે
ને અગ્નિ પ્રદીપ્ત કરે છે. રૂચિ થાય છે.

ગ્રહણી ભસ્મ વજ્ર કપાટ રસ - પારાની
માત્રા १ અજરજની માત્રા २ ગંધક ३ જવખાર ४
ટાંકણખાર ५ એરંડાની છાલ ६ ચેજાંક ७ આ
સાત ઓશડો સમભાગ લેવાં ને જળમાં જળ કર-
વાં. પછી અરણીના રસમાં એક દિવસ જળ કર
વો. પછી જંજીરાના રસમાં એક દિવસ જળ કર-
વો. પછી ભાંગરાના રસમાં એક દિવસ જળ કરવો.

પછી તેનો ગોળો કરવો ને સુકવવો. તો ગોળો લો-
હની કઢાઈમાં મુકવો. પછી માટીના સંકોરાં લે-
ઈને સંપુટ કરવો. પછી તે કઢાઈ ચુલા ઊપર ચ
ઢાવવી. નીચે હલકો અગ્નિ ચાર ઘડી સુધી કરવો
તાડું થાય એટલે તે ગોળો બાહાર કાઢીને તેનાસ
મ ભાગ અતીવીખનું ચૂરણ. મોચિરસનુ ચૂરણ ને
ઈને તે જલમાં ખલીને કોઠના ફૂલનો રસના પુટ
સાત દેવાં. ભાંગરાના રસના પુટ સાત દેવાં. ધાવ
ટીના ફૂલના રસના પુટ સાત દેવાં. ઈન્દ્રજવ. ના-
ગરમોથા. લોધ્ર. બોરફળ. ગળો આ ઓશડોના
જુદાં જુદાં રસ કાઢીને તે રસાયણને એક એક-
ના જુદાં જુદાં પુટ દેવાં. પછી તેની સણ સણ પ્ર
માણે ગોળીઓ કરવી. એને ગ્રહણી વજ્રકપાટ ર
સ કેહે છે. એની ગોળી જેને સંગ્રહણી રોગ છે
તેને મધમાં આપવી. ઊપર તુરત ચિત્રક. સું
ઠ. જાંગડીખાર. કુણાંજીલીનાં ફુળ. સીંધવ. આ

પાંચ ઓશડોનું ચૂરણ કરીને ઉના પાણીમાં આપવું. તેને કરીને સરવે જાતની સંગ્રહણી રોગ મટે છે..

મદન કામેશ્વર રસ — રૂપાની માત્રા એક ભાગ ૧ હીરાની માત્રા બે ભાગ ૨ સોનાની માત્રા ત્રણ ભાગ ૩. તાંબાની માત્રા ચાર ભાગ ૪ શુધ્ધ પારો પાંચ ભાગ ૫ ગંધક છ ભાગ લોહમાત્રા સાત ભાગ. આ પ્રમાણે સરવે ઓશડો લેઈને જલમાં જલીને કોરકૂડાના રસમાં ખલ કરવો. પછી કાં-ચની સીસી લેવી તેમાં તે ઓશડ ભરવું ઉપર કા-પડમાટી કરવી. સીસીના મોંમાં માટીનો ડુચ-મારવો. પછી માટલું લેઈને તેમાં સીંધાલુણ અ-રધા સુધી ભરવું. પછી તે સીસી મુકીને બાકી રહી હોએ તેમાં પાછું સીંધાલુણ ભરીને સીસી-ની નલી ઉઘાડી રાખવી. પછી તે માટલા ઉપ-ર બીજું નાહાનું માટલું ઉંધું મુકવું. તેની સાં-ધામાં કાપડમાટી કરીને તે ચુલા ઉપર ચઢાવ-

वुं. पछी तेनां हेठल हलका हलका अग्नि ओक
दिवस सुधी करवो पछी ताडुं थाय ओटले ते
सीसीमांथी ओशड बाहार काढीने जल करवो.
पछी आकडाना दुधना त्रण पुट देवां. पछी आसं
धना रसना छपुट देवां. कांकोली. कवचजीन. मुस
ली. तालीमजानुं. शतावरी. कमलकंद. कथोरा.
कसई. आ नव ओशडना जुदा जुदा रस काढी-
ने ओकेका रसना त्रण त्रण पुट देवां. पछी ते र-
सायण सिध्ध थया छे. पछी तेने चुरण भेलव
वुं तेना ओशडो- कस्तुरी १ सुंठ २ मरी ३ पीपर
४ कपुर ५ कंकोल ६ ईलायची ७ लवींग ८ आ
आठ ओशडो समभाग लेईने तेनुं चूरण करवुं.
पछी रसायणथी आठमो हीसो लेईने तेमां
भेलववुं. पछी ते रसायण ओक साण प्रमाणे आ
पवुं तेना उपर साकर लेईने ते ओसड खावुं.
तेना उपर गायनुं दुध पीवुं. तेने करीने शरीर ध-

એવું તેજવાળું થાય છે ને બળવાન થાય છે તેજસ્વી થાય છે. વાજે પુરૂષને તરૂણ અવસ્થામાં ઘણી સ્ત્રીઓનો સંજોગ કર્યા હશે તોએ પણ તેની ધાતુ છુટવાની નથી. આ રસાયણની પથ્ય ખાટું ખાવું નહીં. ઘી દુધ સાકર આ જણસો ઘણી ખાવી. આ રસાયણે ગયેલી જુવાની આવવામાં કાંઈ વાર નથી. કારણ એકસો ને પાંચ વરસનો માણસ સ્ત્રીસંગ કરસે ને સ્ત્રીને ઘણું સુખ ઉપજાવશે. આ રસાયણને મદનકામેશ્વર કહે છે તેવોજ ગુણ છે. કામદેવ જેવું તેજ થાય ને શરીરમાંથી ધાતુ છુટે નહીં.

કંદર્પસુંદર રસ - પારાની માત્રા ૧ હીરાની માત્રા ૨ નાગમાત્રા ૩ મોતી ૪ રૂપાની માત્રા ૫ સોનાની માત્રા ૬ ધોળા અબરખની માત્રા ૭ આ સાત ઓશડો કર્ષ કર્ષ લેઈને એકઠી કરવી. પછી બેરની છાલનો રસમાં ખલ કરવો. પછી પરવાળાનું

ચૂરણ વા ગધેડ એ જે ઓશડો જે જે કર્ષ લેઈને -
તેમાં મેલાવવી ને આસનનો રસ કાઢીને તે સર
વે ભેગાં જમા કરવાં. પછી તે ઓશડ હરણના -
સીંગડામાં ભરવું તેને પાણી મનજુન કાપડ માટી
કરવી. પછી હલકા અગ્નીની ગજપુટ આંચ દેવી.
ટાઢું થાય એટલે બાહાર કાઢવું. પછી જલમાંજ
ન કરવો. પછી તે રસાયણને પુટ દેવાં તેના ઓશ
ડો - ધાયટીના ફુલ ૧ કાંકોલીના અભાવી આસન
૨ જેઠીમધ ૩ જટામાંસી ૪ પીકણામૂળ ૫ લેંધા
ને લોક કુતરી કેહે છે ૬ થકલેહ ૭ કમલનો કાંકેટ
શીંગણજેટ ૯ દરાજ ૧૦ પીપર ૧૧ બાહાંગુલ ૧૨
શતાવરી ૧૩ પેનોજડી ૧૪ લારંગ ૧૫ રન મુંગી
૧૬ અડાણિ અડદ ૧૭ ફાલસા ૧૮ કપેરા ૧૯ મો
હ ૨૦ ડોંટ જીન ૨૧. આ એકવીશ ઓશડોના
જુદા જુદા રસ કાઢીને જુદા જુદા એક એક પુટ દે
વાં. પછી છાયામાં સુકવવાં તેનું ચૂરણ કરવું. ગોળી

कंदर्पसुंदर रस कहे छे- एना बरोबर चूरण करी
लेवां तेना ओशडो- ईलायची १ तज २ तमाल-
पत्र ३ वांससोचिन ४ लवींग ५ अगर ६ केशर ७
नागरमोथा ८ कस्तुरी ९ पीपर १० वाळा ११ कपुर
१२ आ बार ओशडोनुं चूरण करीने एक भाग
प्रमाणे अने आ रसायण एक भाग प्रमाणे एजे
एकठा करीने एक कर्ष प्रमाणे घी लेईने तेमां मे-
ळवीने- आंजणां लुईकोळु साकर आ ओशडनुं
चूरण करीने एक एक कर्ष प्रमाणे लेईने ते घीमां
मिलववुं पछी रात उपर लेवुं तेना उपर तुरत दु
ध बे पल प्रमाणे पीवुं. तेणे करीने पुरुषने घणी
स्त्री भोगवी तोय धातुक्षय थाय नहीं एवुं धा
तुने वधारनार छे.

लोहरसायण - शुध्ध पारो एक भाग-
शुध्ध गंधक बे भाग. ए बेनी कानली करवी. प
छी कानलीना बरोबर तीजुं लोढानुं चूरण लेईने

તે ડોનસીના લેગુ એક પોહોર સુધી જલ કરવો. પ
છી કોરઇકાના રસમાં એક દિવસ સુધી જલ કર-
વો. પછી તે ઓશડમાંથી ગરમ ગરમ ઘુમાડી સર
જું નીકળવા લાગે એટલે તેનો ગોળો કરવો. પછી
તાંબાના વાસણમાં તે ગોળો રાખવો પછી સારના
ઢગલામાં ત્રણ દિવસ સુધી પુરીને રાખવું. ચોથા
દિવસે બાહાર કાઢીને પછી જલ કરવો ને તાપમાં
સુકવવો. પછી રાનતુળસીના રસના ત્રણ પુટ દેવાં.
પછી સુંઠ મરી પીંપર આ ઓશડોનો જુદા જુદા
કાઢો કરીને જુદા જુદા એક એકના પુટ ત્રણ ત્રણ
દેવાં. પછી અરડુસા ચીત્રક ગળો આ ત્રણના જુ
દા જુદા રસ કાઢીને જુદા જુદા ત્રણ ત્રણ પુટ દેવાં.
પછી તે રસાયણ લોઢાની કઢાઈમાં રાખવું ને તેને
બીજા પુટ દેવાં તેના ઓશડો- હરડાં ૧ બેહેડાં ૨
આંબળાં ૩ નગોડ ૪ દાડમની છાલ ૫ કમલનો
કાંદો ૬ લાંગરાં ૭ પીલો કડો ૮ બાજરા ૯ કેળનો

કદ ૧૦ લીલાંભા વા અરણ ૧૧ નીલપુષ્પી ૧૨ મું
ડી ૧૩ જાવણની છાલનો રસ ૧૪. આ ચૌદ ઓ
શડોના જુદા જુદા રસ કાઢીને જુદા જુદા એક
એકના ત્રણ ત્રણ પુટ દેવાં. પછી તે રસાયણ એ
ક તોલ પ્રમાણે મધ ને ઘી એ એકઠાં કરીને તેમાં
તે મિલાવીને આપવું. તેના ઉપર ત્રિફળાનો કાઢો
કરીને એક પલ પ્રમાણે દેવો. આ પ્રમાણે ત્રણ મા
સ સુધી લે તો અંગમાં જલ ઘણું આવે ને ધોલા
કેશ થયા હોય તો કાલા કેશ આવે. વા મધ પીપ
ળમાં લે તો અગ્નીમંદ શ્વાસ કાસ પંડુરોગ કફ
વાયુ એ સરવે દુર થાય છે- વા ગળોના સત્વના
બરોબર મધ મિલાવીને લે તો વાતરક્ત વા મૂત્ર
દોષ વા પાણીથી થયેલી ને સંગ્રહણી ને વા અંડવૃ
ધ્ધી એ સરવે રોગ મટે છે. વા એ રસાયણ બળ
દેનાર છે વા કાંતી દેનાર છે વા સ્ત્રી સંગ કરવાવી
ષે ઘણો આનંદ દેનાર છે આયુષ્ય વધારનાર છે

अेम जणावुं. वा अे रसायण लीये तो जाडुं वा सेल मीकद मोहडा मद्य केहेतां दारु जाटी नणास कसी जावी नहीं.

आनंद भैरव रस – हींगळो १ वछनाग २ टांकणखार ३ मरी ४ पीपर ५ आ पांच-ओशडोनुं चूरण करीने तेने आदाना रसमां खल करीने अडदना दाणा जेवडी गोळीओ करवी तेने आनंद भैरव रस केहे छे. ते मधमां मिलावीने आपे तो अतिसारने दुर करे छे.

नीपाळानुं शोधन – नीपाळा लेईने फोलीने मईंथी जी काढवां. तेमांथी जीभ काढवी पछी तेने छांणमां घालीने दीन सात सुधी राखवा. पछी ते छाणमांथी काढीने सारा पाणीथी धोईने छायामां सुकववा तेथी शुध्ध थाय छे.

वछनागनुं शोधन – वछनागना जारी क ककडा करवा पछी वछनागथी दशगणुं दुध ते-

ઈને તેમાં નાખીને તે દુધ ઉકાળવું. તે સરવે માવો
થાય એટલે મધ્યેથી વછનાગ કાઢવો તે શુધ્ધ થયા.

મરી આદિ ગોળી— મરી એક કર્ષ. પીપર એક કર્ષ. જવખાર અરધો કર્ષ. દાડમ છાલ બે કર્ષ. આ ચાર ઓશડોનું ચૂરણ કરીને, આઠ કર્ષ ગોળ તે ચુરણમાં નાખીને સાણ સાણ પ્રમાણ ગોળીઓ કરવી. તે ગોળી ખાધેથી કાસ શ્વાસ ઊર્ધ્વકાસ દૂર થાય છે.

વ્યાઘી જ્વરકાદિ ગુટિકા— રીંગણી ૧ જીરૂં ૨ આંબળાં ૩ આ ત્રણ ઓશડોનું ચૂરણ કરીને મધમાં મિલાવીને લે તો ઊર્ધ્વવાયુ વા મહાશ્વાસ દુર થાય છે.

ગુડાદિ ગુટિકા— સુંઠ ૧ બાલહરડે ૨ નાગરમોથ ૩ આ ત્રણ ઓશડોનું ચૂરણ કરીને તેનાથી બમણો ગોળ મેળવીને ગોળીઓ કરવી. તેમાંથી એક ગોળી ખાવી. તેને કરીને સરવે પ્રકારના-

કાસ શ્વાસ મટે છે. વા બેહેડાંની છાલ એકલી ખાયતો કાસ શ્વાસ મટે છે.

આંજણાદિ ગુટિકા- આંજણાં ૧ કમલ ૨ કોસ્ટ ૩ જડકરીની લીડીઓ ૪ વડની કુપોર ૫ આ પાંચ ઓશડોનું ચૂરણ કરીને મધ મિલાવીને ગોળીઓ કરવી. તેમાંથી એક ગોળી સવારે વા એક ગોળી સાંજે ખાયતો તરશ ઘણી લાગતી હોય તે વા માંડમાં ફોડા થયા હોય તેમાં તથા પાણી પડતું હોય તે સરવે મટે છે.

સંજીવન ગુટિકા- વાવડીંગ ૧ સુંઠ ૨ પીપર ૩ જાલહરડે ૪ આંજણાં ૫ બેહેડાં ૬ વેખંડ ૭ ગળો ૮ ભીલામા ૯ શુધ્ધ કરેલો વછનાગ ૧૦ આ દશ ઓશડો સમભાગ લેઈને વાટીને ગાયના મૂત્રમાં ખલ કરીને ગુંજા પ્રમાણે ગોળીઓ કરવી. પછી આદાના રસમાં ગોળી એક એક આપવી. તેણે કરીને અજીર્ણ ૧ ગુલ્મ ૨ મોડસી ૩ સરપનુંઝેર ૪

સન્નિપાત ૫ આટલા સરવે રોગ મટે છે. આ ગો-
ળી માણસને સંજીવન કરનારી છે માટે તેનું નામ
સંજીવન ગુટિકા કહે છે એમ જાણવું.

વ્યોસાદિ ગુટિકા — સુંઠ ૧ મરી ૨ પીપ
ર ૩ આમલવેતસ ૪ તાલીસપત્ર ૫ ચિત્રક ૬ જીરૂં
૭ આંબલીની છાલ ૮ ચવક ૯ આ નવ ઓશડો
ચાર ચાર ભાગ લેવાં. તજ ૧ એલાયચી ૨ મરી ૩
આ ત્રણ ઓશડો જે જે ભાગ લેવાં. પછી સરવે-
ઓશડો કુટીને ચૂરણ કરવાં તેથી બમણો ગોળ-
ઘાલીને તેની ગોળીઓ કરવી. તેને કરીને અગ્નિ
પ્રદીપ્ત થાય છે વા મુખવ્યાધી જેને હરર કહે છે તે
વા વાતકફથી જે થયેલી સંગ્રહણી તે વા શ્વાસકા
સ ક્ષય વા પેટમાં દાજી જાન્યુએ કવળુ રોગ થાય
છે તે સ્લીપદ રોગ થાય છે તે સોજો ગ્રંથી પરમા
લગાંદર જેને કરીને ઘોલાકેશ થાય છે તે પલીતરો
ગ એ સરવે રોગ દુર થાય છે. વા આ ગોળીઓ.

स्त्रीसंग करवानां घणुं आनंद देनारी छे. वा बुध्धि
वंधारनारी छे अने शरीरनी जरा अवस्थाने दुर
करे छे ने तरुण अवस्था पेदा करे छे.

मंडुरवाटक गुटिका — हरडां १ बेहेडां २
आंजण ३ सुंठ ४ मरी ५ पीपर ६ चवक ७ देव
दार ८ सोनामुखीनी मात्रा ९ तज १० दारुहळद
११ नागरमोथ १२ वावडींग १३ आ तेर ओशडो
एक एक कर्ष प्रमाणे लेईने तेनुं चूरण करवुं. ते
नाथी बमणो मंडुर लेवो पछी सरवेथी आठग
णुं गायनुं मूत्र लेवुं. तेमां ते चूरण अने ते मंडुर स
रवे जलमां जलीने तेनी गोळीओ करवी. ते गोळी
छासमां लेवी. तेणे करीने आंजमां कवील रोग था
य छे ते पांडुरोग परमा मुळव्याध सोजा कुस्ट क
रे विकार वा वायु अजरण कवलु रोग ए सरवे
रोगने मटाडे छे तेमां संशय नहीं.

चंद्रप्रभा गुटिका — कचोरा १ वेज कर ना

ગરમોથા ૩ કરીઆતુ ૪ ગળો ૫ દેવદાર ૬ હળદર
૭ અતીવીખ ૮ દારૂ હળદર ૯ પીપરીમુળ ૧૦ ચી-
ત્રક ૧૧ ધાણા ૧૨ હરડાં ૧૩ બેહેડાં ૧૪ આંબળાં
૧૫ ચવક ૧૬ વાવડીંગ ૧૭ ગજપીંપર ૧૮ સુંઠ ૧૯
મરી ૨૦ પીપર ૨૧ સોનામુખીની માત્રા ૨૨ જવખા
ર ૨૩ સાજીખાર ૨૪ સીંધવ ૨૫ સંચલ ૨૬ જાં
ગડીખાર ૨૭ આ સત્તાવીશ ઓશડો સણ સણ
પ્રમાણે. નસોતર ૧ દંતીમુળ ૨ તમાલપત્ર ૩ તજ
૪ ઇલાયચી ૫ વંશલોચન ૬ આ છ ઓશડો-
એક એક કર્ષ પ્રમાણે લેઈને સરવેનું ચૂરણ કર
વું. વા લોહમાત્રા બે કર્ષ. સાકર ચાર કર્ષ. સીલાજી
ત આઠ કર્ષ. ગુગલ આઠ કર્ષ લેઈને પછી એ સર
વે ઓશડો એકઠાં કરવાં. તેને વાટીને તે ચૂરણ-
મેલવવું પછી તેની ચાર સાણ પ્રમાણે ગોળીઓ
કરવી. આ માત્રાને ચંદ્રપ્રભા ગુટિકા કેહે છે. આ
ચંદ્રપ્રભા ગુટિકા સરવે રોગને દૂર કરનારી એવી

વિખ્યાત છે. એનાથી વીસ જાતના પરમા વા મૂત્રકૃ
ચ્છ્ર મૂત્રઘાત મૂત્રજડ મલજય પેટફુગવું શુલ.
પ્રમેહ પીટિકા અરજુય જેણે કરીને વસણ મોટાં
થાય છે તે રોગ પાંડુરોગ કાવીળ હલમીક રોગ-
અંતરગણવાયુ કટિનું શુળ શ્વાસ કાસ પગસુને
તે રોગ વિચર્ચિકા રોગ કુસ્ટ મુળવ્યાધ કવલુ
કંડુ ભગંદર દંતરોગ નેત્રરોગ સ્ત્રીઓને ધુપણી
લાગે છે તે. પુરૂષને ધાતુગત થાય છે તે વિકાર.
અગ્નિમાંદ્ય અવઢણ વાત પિત્ત કફ આ સરવેનો
કોપ થયો હોય. જો સરવો રોગ દુર કરનારી એવી
ચંદ્રપ્રભાગુટિકા બલ દેનારી છે સ્ત્રીસંગમાં ઘણી
ઇચ્છા ઉત્પાત કરનારી છે એવી રસાયણી જાણવી.

· **કાંકાયન ગુટિકા** - સુવા ૧ અજમો ૨ ધાણા
૩ મરી ૪ વિષ્ણુકાંત ૫ અજમો ૬ કલોંજી ૭ ખુરા
સાની ઓશાડી ચાર ચાર સણ પ્રમાણે લેવો. હીંગ
ક સણ પ્રમાણે. જવખાર ૧ સાજીખાર ૨ સીંધવ ૩

સંચળ ૪ જીરાલુણ ૫ સમુદ્રમીઠ ૬ જાંગડખાર ૭ નસોતર ૮ આ આઠ ઓશડો આઠ આઠ ટાં-ણ પ્રમાણે લેવાં. દંતીમુળ ૧ કચોરા ૨ પાષાણનુ-ળ ૩ વાવડીંગ ૪ દાડમ છાલ ૫ જાલહરડે ૬ ચિ-ત્રકમુળ ૭ આમલવેતસ ૮ સુંઠ ૯ આ નવ ઓશ-ડો શોલ શોલ ટાંણ પ્રમાણે લેવાં. પછી સરવે ઓ-શડો એકઠાં કરીને કુટીને તેનું ચૂરણ કરવું. પછી માહાળુંગીના રસમાં ગોળીઓ કરવી. તેને કાંકા-યન ગુટિકા કહે છે. આ ગોળીઓ કાંકાયન મુની-એં કહી છે માટે તેને કાંકાયનગુટિકા એમ કહે છે. આ ગુટિકા ઘીમાં અથવા ગાયના દુધમાં અથવા મદ્યમાં લેવી અથવા ઉના પાણીમાં લેવી તેને ગુલ્મ રોગ દુર કરે છે. મદ્યમાં લેતો વાતગુલ્મને મટાડે. ગાયના દુધમાં લેતો પિત્ત ગુલ્મ મટાડે. ગોમૂત્રમાં લેતો કફગુલ્મ દૂર કરે છે. દશ મુળના કાઢામાં લે-તો ત્રિદોષ ગુલ્મ દૂર કરે છે. ઉંટણીના દુધમાં લે

तो स्त्रीओने रक्तगुल्म दुर थाय छे. घणी जुनी
एवी संग्रहणीतें दुर थाय छे. शुळ नंतविकार मु
ळव्याधी जे रोग सरवे दूर करे छे तेमां संशय
नहीं.

योगराज गुगळ — सुंठ १ पीपर २ चव
क ३ पीपरीमुळ ४ चित्रक ५ हींगशेकेलो ६ अज
मोद ७ शाहाजीरूं ८ जीरूं ९ सरसव १० रेणुका-
बीज ११ इंद्रजव १२ पहाडमुळ १३ वावडींग १४ ग
जपीपर १५ कुटकी १६ अतीवीज १७ भारंगछा
ल १८ वेजांड १९ मोरवेल २० आ वीश ओशा-
डो सरखा प्रमाणे लेवां. आ ओशडथी बम
णा त्रिफळा लेवां पछी ते सरवे ओशड कुटीनें
तेनुं चुरण करवुं. पछी तेना बरोबर शुध्ध करे
लो गुगळ लेवो. तेने बारीक वाटवोने गोळना
पाक सरखो पातळो करवो पछी ते चुरण मांहे
नाखवुं. पछी जांग मात्रा. रूपानी मात्रा. नाग मा-

मा. लोहमात्रा. अजरज मात्रा. मंडुरमात्रा. रससी
दुरमात्रा. आ सात मात्राओ पलपल प्रमाण ले-
वी. पछी ते गुगलमां नाजवां. सरवे ओकठां क-
रवां पछी तेनी सण सण प्रमाणें गोळीओ कर
वी. पछी घीना ठांमवासणमां लरीने राजवी. ते
ने योगराज गुगल केहे छे. आ गुगल जाय तो
त्रिदोषने मटाडे छे. आ रसायण छे. अेने स्ती-
थुनमां वजाणवा लायक छे. आ रसायण पथ
करवाथी गुण आपशे. वा आ रसायणथी सर
वे वायुनो रोग वा कोस्ट मुळव्याधी संग्रहणी
परमो वातरकत नालीशुळ लगांदर उ. घरस क्ष
यरोग गुल्म ईपरा शीरोग्रहरोग अग्निमांद्य
कास श्वास अवढण आ सरवे रोग दुर करे
छे. आ योगराज गुगलने पुरूषने धातुविकार
दूर थाय छे स्त्रीने विटाळानो रोग दुर थाय छे.
पुरूषने जाय तो धातुनी वधारो करीने पुत्र दे-

नाश करे छे वा वंध्या स्त्रीने पुत्र थाय छे. वा रासना
हिंग काढामां लेतो नाना प्रकारना वायुने मटाडे
छे. आंकोलीना काढामां ले तो पीतरोग दुर करे-
छे. सरगवादि काढामां लेतो कफ दुर करे छे.
दारुहलदरना काढामां ले तो परमो दूर थाय छे.
गोमूत्रमां ले तो पांडुरोग मटे छे. वा शरीरमां
मेद वधे शरीरना कांतीमां वधारे थाय छे. क
डवा लींबडाना काढामां रक्तवायु उपर. गुळ
वेलना काढामां ले तो शुळ मटे छे. सुळ मट-
वा सारु पीपरीनो काढो करीने लेवो. एवीरी
ते सरवे वायु तथा सरवे उदरना रोग मध स
रवेने मटाडे छे. आ प्रमाणे अनुपान करीने
जाव्यो तो घणो फायदा करशे तेमां संशय नहीं.

कैसोर गुगल - हरडां १ बेहडां २ आंब
ळां ३. गळो ४ आ चार ओशडो एक पथ्य लेई
ने थोडांक कुटीने लोढानी कढाईमां छोडऱ्योणपा-

ણી લેઈને તે ઓશડો માંહે નાખીને તેને ઉકાળવું.
અરધું પાણી રહે ત્યાં સુધી ઉકાળવું. પછી ગળીને
લેવું પછી શુધ્ધ કરેલો ગુગલ એક પથ્ય પ્રમાણે લે
ઈને તેને ઝારીક વાટીને તે કાઢામાં નાખવો ને ફ
રીને ઉકાળવું. તેને લોઢાની કડચીથી હલાવવું તે
જરવા ના દેવું તેવી રીતે હલાવવું. પછી ગોળના
પાઆ જેવું થાય એટલે ઉતારવું. પછી તેમાંની
ચે ઓશડોનું ચૂરણ કરીને નાખવું તે ઓશડો-
હરડાં ૧ બેહેડાં ૨ આંબળાં ૩ ગળો ૪ આ ચાર
ઓશડો અર્ધા અર્ધા પલ પ્રમાણે લેવાં. સુંઠ ૧
મરી ૨ પીપર ૩ આ ત્રણ ઓશડો જે જે અંક
પ્રમાણેં લેવાં. વાવડીંગ અરધું પલ લેવું. દંતીમુળ
એક કર્ષ. નસોતર એક કર્ષ. આ સરવે ઓશડો-
નું ચૂરણ કરીને તે પાઆમાં મિલાવવું ને સણ સણ
પ્રમાણ ગોળીઓ કરવી પછી ઘીનું રીઠું વાસણમાં
રાખવું. એને કૈસોર ગુગલ કહે છે. આ ગુગલ કોર.

ल.पाणीमां वा मंजस्टादि काढामां वा दुधमां ले-
वी. आ गोळीओ रोगीनी शक्ति जोईने आपवी
वा रोग तपासीने आपवी वा अनुपान करीने ते
अनुपानमां आपवी. तेने करीने शरीरना कुस्ट वा
त्रिदोषथी थयेलो एवो रक्तपित वा रक्तवायु वा
सरवे व्रण गुल्म प्रमेह पीटिका परमा उदर अग्नि
मांद्य कास पांडुरोग आ सरवे रोग दूर थाय छे.
आ कैसोर गुगल कांती देनारो छे. वासादि काढा
मां लेतो आंजना रोगने मटाडे छे. कृणादिक-
काढामां लेतो गुल्म रोग दूर करे छे. जदिरादि-
काढामां लेतो व्रणरोग कुस्टरोग मटाडे छे. आगो
ळीओ जेने आपवी तेने आटलां वानां तजवां-जा
डुं तीखुं अन्नरण उपर जमवुं स्त्री पासे जवुं- मेह
नत करवी. गरमाईमां जवुं दारू पीवो रीस करवी.
आटलां वानां जेने गुणनी इच्छा होय तेने तजवां.
आ कहेला प्रमाणे पथ्य करवी तेने करीने उपरना

सरवे रोगनुं मान हठावीने कांती घधारे छे.

त्रिफळा गुगळ — हरडां १ बेहडां २ आं-
मळां ३ पीपर ४ आ च्यार ओशडो एक एक प
ल प्रमाणे लेईने तेनुं चूरण करवुं. पछी शुध्ध क
रेलो गुगल पांच पल प्रमाणे लेईने सारो खांडी
वाटीने तेमां ते चूरण मिलावीने गोळीओ करवी.
पछी रोगीनी शक्ती जोईने आपवी. तेने करीने
भगंदर गुल्म तथा मूळव्याधी मटे छे.

गोक्षुरादि गुगल — गोखरु वीस प
ल लेईने थोडा कुटीने पछी पाणी तेनाथी छगणु
लेईने उकाळवुं. ते पाणी अरधुं रहे त्यारे उतार
वुं. पछी शुध्ध करेलो गुगल सात पल लेईने ते का
ढामां नाखीने फरीने उकाळवुं. ते गोळना पाञ्जा
जेवुं थाय एटले तेमां चूरण नाखवुं तेना ओश
डे- सुंठ १ मरी २ पींपर ३ हरडां ४ बेहडां ५ आं
मळां ६ नागरमोथा ७ आ सात ओशडो पल पल

प्रमाणे लेईने तेनुं चूरण करीने ते पाणीमां ना-
खीने तेनो एक गोळो करवो. पछी तेनी गोळी-
ओ करवी. ते गोळीओ खाए तो गमे तेवो पर-
मो या मूत्रकृच्छ्र या स्त्रीने धुपणी थाय छे ते या
मूत्रघात वातरक्त वालरोग धातुविकार एस
रवे रोगने दूर करे छे.

पंचामृत पर्पटी — लोह मात्रा १ अभ्रक
मात्रा २ तांबानी मात्रा ३ पारानी मात्रा ४ आ चा
र मात्रा समभाग लेवी. शुध्ध गंधक सरवेथी ज
मणो लेवो. ए सरवे एकठां करीने जल करवो. प
छी लोढानी कढाईमां मुकीने चुलापर चढाववुं.
पछी नीचे हलको ताप करवो एटले तेमां भांगरा
नो रस नाखीने सरवे एकठां थाय त्यारे उतारवुं.
पछी गायनुं छाण लेईने तेना ऊपर केळनुं पान
मुकीने ते ऊपर ते रस नाखवो ने ऊपर बीजुं पतुं
ढांकवुं. पछी ताढुं थाय एटले तेना चोसला थाय

ते ज्ञणवीने लेई लेवां. तेने पंथ्यामृतपर्पटी કહે છે. ते ગમે તેવી संग्रહणीने मटाडे छे. तथा अतिसार क्षय ज्वर स्त्रीरोग पंडुरोग कृमिरोग न-नमवीगर आम्लपित्त કરસ જેને મૂળવ્યાધી કે-હે છે અગ્નીમાંદ્ય આ સરવે રોગ પંચ્યામૃતપર્પ-ટીથી મટે છે. સંગ્રહણી ઉપર આપવી હોય તો હીંગ સીંધવનું ચૂરણ કરીને આપવી. પંડુ તથા પીત ઉપર આપવી હોય તો જીરાનું ચૂરણ કરી-ને આપવી. આવી રીતે સરવે રોગ ઉપર અનુ-પાન જોઈને આપવી.

અગ્ની કુમાર રસ – પારો તોળો ૧ ગંધક તોળો ૧ ટાંકણખાર તોળો ૧ વછનાગ તોળો ૧ કોડીની માત્રા તોળા ૨ મરી તોળા ૮ આ સરવે ઓ-શડો લીંબુના રસમાં જલ કરવો. પછી ગુંજા પ્રમા-ણે ગોળીઓ કરવી. તેણે કરીને અજીર્ણ અગ્ની-મંદ શૂળ સરદી વીગેરે રોગ મટે છે. તેનું અ-

ચુપરને આદાના રસમાં તથા મધમાં તથા નાગ
રવેલના પાનમાં આપવી.

સર્વાંગ સુંદર રસ - સોનું એક લાગ.
અજરજ ત્રણ લાગ. પારો પાંચ લાગ. ગંધક છ
લાગ. ટાંકણખાર છ લાગ. રૂપું ત્રણ લાગ. તાંબું
ચાર લાગ. આ સરવે ઓશડોને એકઠાં કરીને
લીંબુના રસમાં ખલ કરવો. પછી થોડોસો ગજપુ
ટ દેવો. પછી તેનું ચૂરણ કરવું. ને તે ચૂરણના જ
રોખર મોતીની માત્રા નાખવી. પછી એ ઓશડ
એક ગુંજ પ્રમાણે આપવું તે ઘી સાકરમાં આપ
વું. તેણેકરીને મેહ વા જ્વર અરૂચી ક્ષય કાસ
પાંડુ ભ્રમ દાહ શૂળ એ સરવે રોગને દૂર કરે છે.

શાનચંડેશ્વર રસ - પારો ૧ ગંધક ૨ વ
છનાગ ૩ આ ત્રણ ઓશડો સમલાગ લેવાં નેહી
ગલોક ભારાથી જમણો લેવો. પછી સરવેને નગો
ડના પાનના રસમાં ખલ પોહોર જે કરવો. પછી

आदाना रसमां जे पोहोर जल करवो. पछे ते मात्रा चनोठी प्रमाणे आदाना रसमां मध मिसा-वीने आपवी. तेणे करीने पथीश जातनो ताव छे ते तुरत जाय छे. पण आवी रीते पथ करवी. तेल चोळवुं. ताडापाणीथी नावुं. खाटी लणस खावी तथा वायडी लणस ए सरवे वर्ज करवां. दुध पीवुं अंग शाक शाजवुं ने कोई वाते श्रम क-रवो नहीं.

कौस्तुभ रस – सोनानी मात्रा एक ला-ग. अजरजनी मात्रा एक लाग. रूपानी मात्रा एक लाग. परवालानी मात्रा एक लाग. मोती-नी मात्रा एक लाग. सुवर्णमाक्षिकनी मात्रा बे लाग. रससींदुर सात लाग. आ सरवेनो जल करवो. पछी गायना दुधनी लावना दीनबे देवी. पछी लांगराना रसनी लावना दीन बे देवी. पछी ते मात्रा राजवी ते मांथी वाल बेना आसरे

आपवी. तेणे करीने वीस जातना परमा तथा व्रण भगंदर तथा पचीश जातना ज्वर तथा मूत्रकृछ्र सरवे प्रकारना वायु आ सरवे रोग दूर थाय छे. आ रसायण कौस्तुल ऋषीए कह्येलुं छे तेथीते नुं नांम कौस्तुल रस कहे छे.

सिध्धगणेश्वर रस— पारो एक भाग. गंधक बे भाग. अजरज त्रण भाग. आ त्रण नो कजलो करवो. पछी काळा धतुराना रस तथा भांगनो आंगरस करवो तथा त्रिकटुना काढामां आ त्रणे रसना एकेक रसना सात सात भावना आपवी. पछी ते मात्रा एक वाल प्रमाणे मध पीपरमां आपवी. तेणे करीने सरवे जातना ताव नाश पामे छे.

पाशुपतास्त्र रस— पारानी मात्रा १ रससींदुर २. कांती लोहनी मात्रा ३ सोनानी मात्रा ४ अजरजनी मात्रा ५ रूपानी मात्रा ६ मय-

डासींगी ७ शंजमात्रा ८ सींप मात्रा ९ प्रवाळमा
त्रा १० सुवर्णमाक्षिडानी मात्रा ११ मोतीनी मात्रा
१२ सुरमानी मात्रा १३ रसांजन १४ नागमात्रा
१५ जांगमात्रा १६ कोडी मात्रा १७ आ सत्तर-
ओशडो समभाग लेईने देवघरना डाढामां ज-
त करवो मास ओड सुधी तो सिध्य थाय छे. प
छी ते मात्रा जे गुंज प्रमाणे साकर तथा मधस
रखा लागे लेईने तेमां घी मेलावीने तेमां ते मा
त्रा नाखीने ले तो व्रण तथा मेहव्रण तथा गल
चर्म विसरप हरस सन्निपात तथा ज्वर वी-
गरे सरवे रोगने मटाडे छे. आ रसायणथी घणुंक
रीने व्रणने मटाडे छे.

सुवर्णमालिनी वसंत—सोनानी मात्रा
मोतीनी मात्रा प्रवालमात्रा रूपानी मात्रा रस्वत-
नी मात्रा हींगलो गंधक पारो नीलमात्रा रूपामा
क्षीडानी मात्रा सुवर्णमाक्षिडानी मात्रा वंगमा

आ. बछनाग. चैतुलमात्रा लोहमात्रा आ सरवे ओ
शडो समलाग लेवां ने जल करवो. पछी गुलाब
ना अत्तरमां जल करवो. पछी कांटा सांवरीना
रसमां वा शेलडीना रसमां वा दुधमां वा. नागर
मोथाना काढामां आ सरवे रसमां अेक अेक र
सनी सात सात भावना आपवी. पछी कपुरनी
भावना आपीने गोळीओ करवी. पछी अनुपा
न लेईने वा रोग जोईने आपवी. तेणे करीने पि
त्तप्रमेह जीर्नज्वर जणीमूत्रपणु पांथरी सरक
स जीलटी तृष्णा मूत्रघातने सरवे जातना पर
मा दूर करे छे. घातुपुष्टी करे छे. घणुं जेर आ
पनार छे. दृष्टी आंजमां तेज ओछु थयुं होय
तो तेज आपे छे.

रससिंदूर करवानी क्रिया— पारो १० लाग
गंधक १० लाग. नवसागर ५ लाग आ त्रण ओश
डोनी काजली करवी. पछी चित्रकना मूळनो रस तथा

ધતુરાના પાનનો રસ તથા કુવેરનો રસ આ રસેકરી એ
કેક રસની એક એક દિવસ ખલ કરવો. પછી તે સી
સીમાં ભરવો. પછી સીસી ઉપર લેપ કરવો તેનાઓ
શાડો- સાપના ઘરની માટી તથા ખડી તથા લોઢા-
ના કાટક- આ ત્રણ ઓશડો અરધા અરધા શેર
લેવાં ને ઝીણાં વાટીને કપડછાણ કરવાં. પછી તે
સીસીને પાણીમાં પલાળીને કપડાના સથી લેપ કર
વો. સારી મજબુત કરવી. પછી તે સીસીને સુકવવી.
પછી વાલુકાયંત્રમાં પોહોર ચાર સુધી રાખવું. ટાઢું
થાય એટલે તે રસાયણ તે સીસીમાંથી કાઢી લેવું.
આ રસસિંદુર અનુપાન જોઈને તથા રોગ ઓળખી
ને આપવું. તેણે કરીને ગમે તેવી સરદીથી થએલો
સન્નિપાતને મટાડે છે. તેનાં અનુપાન છે. આદા-
નો રસ તથા મધ પીપર તથા નાગરવેલના પાન ત
થા તુળસીના પાન તથા કડવી ગોલીના પાનનો રસ
માં ગોળ નાખીને તેમાં આપવું.

ચંદ્રશિરજ્વર રક્ષા — અજરાજની માત્રા. લોહમાત્રા. મંડુર. રસસિંદુર. ટાંકણખાર. ગોરૂચંદન. આ સરવે ઓશડો સમભાગ લેવાં ને તેનો જાત કરીને ચૂરણ કરવું. પછી ગોકરણીના રસમાં એક પોહોર જાત કરવાં ને તેની અડદ જેવડી ગોળીઓ કરવી. તે ગોળી એક નાગરવેલના પાનમાં લેવી. એવી રીતે દીન એકમાં ગોળીઓ બે લેવાં. તેણેકરીને ગમે તેવો તાવ દુર થાય છે.

ગોડાચોરી — પારો ૧ વછનાગ ૨ ગંધક ૩ હરતાળ ૪ સુંઠ ૫ મરી ૬ પીપર ૭ હરડાં ૮ બેહેડાં ૯ આંબળાં ૧૦ ટાંકણખાર ૧૧ આ અગીઆર ઓશડો સમભાગ લેવાં. તથા નિપાળો જમણો લેવો. પછી તે સરવેનું ચૂરણ કરીને ભાંગરાના રસમાં દીન ૨૧ સુધી જાત કરવો. પછી તેની ગોળીઓ ગુંજ પ્રમાણે કરવી. તેણેકરીને સરવે પેટના રોગ મટે છે.

— આ ધાતુરસાયણસંગ્રહમાં અનેક પ્રકારની ધાતુવા

अनेक प्रकारनुं रसायण अे सरवे घणुं करीने पुरूषने
धातु वधारनार छे. ते करी केने आ प्रमाणे करशे ने ते
जे माणस जाशे तो जनमनो नपुंसक हशे तेपण स्त्रीसं
ग करशे. ने जे सो वरसनो माणस हशे तेने काम उत्प-
न्न करे छे. ने जे स्त्रीलंपट थशे तो शरीरनो घणो
बगाड करे छे ने परमा वीगरे रोग उत्पन्न थाशे तेमा
टे आसनथी जनी आवे तेथी धात थंडी रहेशे. तेने पु
रुषातनमां पण खामी पडशे नहीं अेवुं ओशड छे.

आंजणाना बीआणामां हळदर नाखीने उपर-
मध नाखीने पीजे तो गमे तेवी धात गरम हशे तो-
अे मटे छे. ने पातली पडी हशे तो मुंगली जेटला
सांज उपर पलारीने सवारे ने पाणीमां साकर नां-
खीने पीवुं तेथी गमे तेटली धात पातली हशे तो अ
गाढ थाशे.

ओशडोनुं वजननो जुलासो.

३० परमाणुना १ त्रसरेणु. तेने वांसी केहेछे.

६ वांसीनी १ मरी. ६ मरीनी राई १

३ राईना १ सीरस. ८ सीरसना यव १

४ यवानी १ गुंज. ६ गुंजनो मासो १

४ मासानो १ सण. तेना व्यवहारी मासा ३

२ टांकना १ कोल. तेना व्यवहारी मासा ६

२ कोलना १ कर्ष. तेना व्यवहारी तोलो १

२ कर्षना ॥ पल. तेना व्यवहारी तोला २

२ खरधीपलना १ पल. तेना व्यवहारी तोला ४

२ पलनी १ प्रस्त. तेना व्यवहारी तोला ८

२ प्रस्तनी १ आंजली. तेना व्यवहारी तोला १६

२ आंजलीनी १ मानीका. तेना व्यवहारी तोला ३२

२ मानीकानी १ प्रस्थ. तेना व्यवहारी तोला ६४

४ प्रस्थना १ आढक. तेना व्यवहारी तोला २५६

४ आढकना १ द्रोण. तेना व्यवहारी तोला १०२४

२	सोगना	१	सुरप.	तेना व्यवहारी तोला		२०४८
२	सुरपाना	१	सोगी.	तेना व्यवहारी तोला		४०९६
४	सोगनी	१	जारी.	तेना व्यवहारी तोला		१६३८४
१००	पलना	१	तुला.	तेना व्यवहारी तोला		४००
२०००	पलना	१	भार.	"	"	८००
४	मासना	१	टांक.	"	"	१
४	मासना	१	अक्ष.	"	"	१
४	अक्षना	१	जीव्य.	"	"	४
४	जीव्यना	१	कुडव.	"	"	१६
४	कुडवना	१	प्रस्थ.	"	"	६४
४	प्रस्थना	१	आडक.	"	"	२५६
४	आडकना	१	रासी.	"	"	१०२४
४	रासीनी	१	गोनी.	"	"	४०९६
४	गोनीनी	१	जारी.	"	"	१६३८४

मासाथी ते खारी सुधी ओक ओकथी चार गणुं छे. उदाहरण.

४ मासाना	१	सणु.	४ प्रस्थना	१	आढक.
४ सणुना	१	कर्ष.	४ आढकना	१	राशी
४ कर्षना	१	बील्व	४ राशीना	१	गोणी
४ बील्वना	१	अंजली	४ गोणीनी	१	खारी.
४ अंजलीना	१	प्रस्थ.			

परीभाषाना माप केहेतां तोल. तथा तोलना नाम व्यवहारी तोलथी जुदां छे. व्यवहारी तोलमां ने आपरीभाषाना तोलमां केटलो फेर पडे छे ते उपरज ताव्या प्रमाणें जेवुं तेथी मालम पडी आवशे.

गुणहीनभवेद्वर्षादूर्ध्वंतद्रुपमौषधं ॥ मासद्वयात्तथाचूर्णंहीनवीर्यत्वमाप्नुयात् ॥१॥ हीनत्वंगुटिकालेहौलभनेवत्सरात्परं ॥ हीनास्युर्घृततैलाद्याश्चतुर्मासाधिकात्तथा ॥२॥ औषध्योलघुपाकस्युर्निर्वीर्यावत्सरात्परं ॥ पुराणास्युर्गुणैर्युक्ताआसवाधातवोरसा ॥३॥ व्याधेरनु

क्तंयद्द्रव्यंगणोक्तमपितत्त्यजेत् ॥ अनुक्तमपियुक्तंयद्यु ज्यतेतत्रतद्बुधः ॥४॥ अर्थ ॥ एक वरस पछी ओशड नुं गुण तथा तेज कम थाय छे. ते मध्ये जे महिना पूरणनुं ते ज मटे छे. गोळीओ अने अवलेह तेनुं तेज एक वरस रहे छे. घी अने तेल इत्यादिकनुं तेज मास चार रहे छे. जाडांनी ओष धी अने पाकनुं तेज एक वरस खुधी रहे छे. एवी रीते ओस्र्ड धीनुं तेज रहे छे. ने सोना आदि सात धातुनुं तथा रसा यणनुं तेज जेम जेम दिवस थाय छे तेम तेनुं वधतुं जाय छे. माटे घणुं करीने धातुरसायण जेम जुनुं थाय छे ते म तेनो गुण वधारे वधतो जाय छे. तेमज धातु रसा- यण खाधा पछी पण जेम जेम दिवस जाय थाय छे तेम तेम तेनो गुण वधारो थाय छे तेमां संशय नही.

समाप्त.

આ પુસ્તક લેવાને જે સદ્‌ગૃહસ્થો પ્રથમથી ગ્રાહક થયાં છે તેમનો ઉપકાર માનીને તેમના નામ નીચે દાખલ કર્યાં છે.

નામ.	નકલ.	નામ.	નકલ.
શા. જેઠાભાઈ વરધમાનની કું.	૧૧	શા. પુરસી ભોજરાજ	૨
દવે. લક્ષ્મીદાસ લાલજી	૨	શા. કરમસી હરજી	૧
શા. શીવજી લધા	૨	શા. લાલજી ભીમસી	૧
શા. નથુ લાલજી	૧	શા. ભરમાલ ગોવંદજી	૧
દવે. કાનજી માવજી ત્રીવેદી	૨	શા. કાનજી જયરાજ	૫
દવે. તુલજારામ જગારામ	૨	શા. કુવરજી ડુંગરજી	૨
દવે. વિશ્વનાથ ગોવંદજી	૧	શા. ભવાન ભીમજી	૧
જોશી. રેવાશંકર તુલસીરામ	૧	ઠા. જયરામ મેગજી	૧
માસ્તર. લખમીચંદ તેજપાળ	૧	શા. દવજી ઉતારીઆ	૧
વોરા. સુલતાન અલી	૧	શા. રવસી જેસીંગ	૧
શા. માણેકલાલ ભગવાનદાસ	૧	શા. ભાણજી ધારસી	૨
લાલજી ઉવલરામ	૧	શા. મુલજી વીરાજ	૧

शा॰ धारसी देवजी · · १

शुकल धनेश्वर हरीदत्त · १

शा॰ नारणदास रेवादास· १

शा॰ नरोत्तमदास परजीवनदास· १

शा॰ लालमल गोवंदजी· १

शा॰ घेला मेगराज · · १

शा॰ नारणजी गोवंदजी· १

शा॰ गांगाजर जीऊजा· · १

ठा॰ हरीदास लक्ष्मीदास १

शा॰ गोवंदजी सीवराज· १

शा॰ लालचंद पीतांबर· १

शा॰ जेमल जेतशी· · १

जोन दाशाभ· · · · १

ठा॰ नारणजी वीसनजी · १

शा॰ लवजी मावजी · · १

ठा॰ धरमसी नानजी · १

ठा॰ लालजी हरीराम · · १

ठा॰ रतनसी सीवजी · · १

ठा॰ चांपसी नाहानजी· २

शा॰ डीलाचंद देवचंद. १

ठा॰ पेराज धारसी · · १

ठा॰ ओधवदास जदवजी· १

शा॰ पासु लांणजी · · १

शा॰ आशाकर रामजी· १

शा॰ डोडरसी हीरजी· १